

T.C
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEVLANA'NIN EĞİTİMDE İNSAN YETİŞTİRME VE DİSİPLİN
ANLAYIŞINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: OKUL YÖNETİCİLERİ VE
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

MÜNİRE DEVECİOĞLU

EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE
EKONOMİSİ ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAZİANTEP

EYLÜL 2014

T.C
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEVLANA'NIN EĞİTİMDE İNSAN YETİŞTİRME VE DİSİPLİN
ANLAYIŞINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: OKUL YÖNETİCİLERİ VE
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

MÜNİRE DEVECİOĞLU

EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI VE EKONOMİSİ ANABİLİM
DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. TUBA YAVAŞ

GAZİANTEP

EYLÜL 2014

T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
GAZİANTEP

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı EYTPE Programı 511713032 numaralı öğrencisi Münire DEVECİOĞLU tarafından hazırlanan “Mevlana'nın Eğitimde İnsan Yetiştirme ve Disiplin Anlayışına Yönelik Bir Araştırma: Okul Yöneticileri ve Öğretmen Görüşleri” başlıklı tez, 18/09/2014 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

<u>Unvanı, Adı ve Soyadı</u> :	<u>Kurumu</u> :	<u>İmzası:</u>
Yrd.Doç.Dr. Tuba YAVAŞ	Zirve Üniversitesi	
Prof. Dr. Fatih TÖREMEN	Zirve Üniversitesi	
Doç.Dr. Mehmet KARAKUŞ	Zirve Üniversitesi	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıyla 18/09/2014 tarihinde onaylanmıştır.

.....
Enstitü Müdürü

T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
GAZİANTEP

Bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, materyal ve sonuçların tam olarak kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (Tarih:18/09/2014).

Adı Soyadı: Münire DEVECİOĞLU

İmzası: _____

ÖZET

MEVLANA'NIN EĞİTİMDE İNSAN YETİŞTİRME VE DİSİPLİN ANLAYIŞINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: OKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Münire DEVECİOĞLU

Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, 79 sayfa, Eylül, 2014

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Tuba YAVAŞ

Mevlana, XII. yüz yılda yaşamış önemli bir düşünürdür. Çok yönlü kişiliği ile farklı konularda görüşler ortaya koyan, çok sayıda eseri olan Mevlana, aynı zamanda önemli bir eğitimcidir. Mevlana, hayatını yetişme ve insan yetiştirme ile geçirmiş, medreselerde yaptığı öğretim faaliyetleri ile İslam tasavvufunun zirvelerinden biri olmuştur. Bu bağlamda, Mevlana'nın eğitimde insan yetiştirme ve disiplin anlayışına yönelik okul yöneticisi ve öğretmen görüşlerini tespit ederek; eğitim sistemine, eğitimci ve yöneticilere ışık tutmak, yol göstermek amaçlanmıştır. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılarak hazırlanmıştır. Çalışma verileri, okul yöneticileri ve öğretmenlerine uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Çalışma grubunu Gaziantep'te görev yapan, yüksek lisansını tamamlamış 60 okul yöneticisi ile öğretmen oluşturmaktadır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile incelenmiş ve bulgulara yönelik gelecek odaklı önerilerde bulunulmuştur. Genel olarak okul yöneticileri ve öğretmenlerin, bireysel farklılıkların önemsenmediği, eğitimcinin rolünün değiştiği, teorikte öğrenci merkezli sistemin olduğu ama pratikte uygulanamadığı, Mevlana'nın evrensel bir alim olduğu, sistemde disiplin olmadığı-olamadığı ve günümüz eğitim amaçlarının, olgunluğa erişmiş, bütüncül ve ileriye dönük insan yetiştirmekten uzak olduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre, Mevlana'nın eğitim felsefesinin

ve eserlerinin, eğitim fakültelerinde ders olarak okutulabilmesi, Mevlana'nın eğitim hedeflerine göre müfredat hazırlanması, Mevlana'nın eğitim anlayışını temel alan hizmet içi eğitimler verilmesi, Mevlana'nın disiplin eğitimi, yöntem ve teknikleri üzerinde çalışılması ve bu araştırmanın öğretmen adayları, okul yöneticileri ve öğretmenlerle ayrı ayrı çalışılması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Felsefe, İnsan yetiştirme, Mevlana, Mevlana'nın eğitim ve disiplin anlayışı.

ABSTRACT**A STUDY ABOUT MAWLANA'S HUMAN TRAINING AND DISCIPLINE
PERSPECTIVE IN EDUCATION: VIEWS OF SCHOOL
ADMINISTRATORS AND TEACHER**

Münire DEVECİOĞLU

Zirve University, Graduate School of Social Science

Division of Educational Sciences

Education Administration, Supervising, Planning and Economic

Master Thesis, 79 pages, September, 2014

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Tuba YAVAŞ

Mawlana is an important philosopher who lived in the XIIth century. Standing out with his sophisticated personality and teachings on different subjects, and also the author of numerous works, Mawlana was at the same time a prominent scholar. Mawlana who concentrated his life on educating himself and educating people became a pinnacle figure of Islamic mysticism with his educational activities at madrasahs. In this context, this study aims to light the way for and guide the educational system, educators and managers by seeking school managers' and teachers' opinions regarding Mawlana's approach to human education and discipline. The study was prepared using the phenomenological pattern, a qualitative research pattern. The study data were obtained through a semi-structured interview form applied to school managers and teachers. The study population consisted of 60 school managers working in Gaziantep, who had a master's degree. The data obtained were examined using the content analysis method, and future-oriented suggestions were made regarding the findings. It has been found that school managers and teachers in general do not attach importance to individual differences, the educator's role has changed, and there is a student-centered system in theory, but it is not applied in practice, Mawlana is regarded as a universal scholar, the system

lacks/cannot involve discipline, and the educational objectives of the present are far from bringing up mature, holistic and future-minded persons. In the light of these findings, it has been suggested that the educational philosophy and works of Mawlana should be studied as courses at educational faculties, curriculum should be prepared according to Mawlana's educational goals, in-service trainings based on Mawlana's educational philosophy should be provided, Mawlana's disciplinary education, methods and techniques should be studied, and this research should be conducted on candidate teachers, school managers and teachers separately.

Keywords: Education, Philosophy, Human education, Mawlana, Mawlana's education and discipline approach.

ÖNSÖZ

Öncelikle tez konusunun belirlenmesi ve tezin tüm araştırma ile yazım süreci boyunca bilgisi ve tecrübesiyle bana yol gösteren değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Tuba YAVAŞ'A teşekkür ederim.

Hayatımın tüm aşamalarında olduğu gibi Yüksek lisansa başlamam ve bitirmem konusunda da desteklerini esirgemeyen ve beni teşvik eden emekli öğretmen annem Mürüvvet Gürkan'a ve babam Ahmet Gürkan'a içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmam süresince yardımlarından ötürü tüm arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI

ETİK BİLDİRİM FORMU

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
1.BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Problem Cümlesi.....	5
1.5. Alt Problemler	5
1.6. Sayıtlar	6
1.7. Sınırlılıklar	6
2.İKİNCİ BÖLÜM	
LİTERATÜR TARAMASI	8
2.1. Eğitim.....	8
2.2. Felsefe ve Eğitim.....	9
2.3. Eğitim Akımları	10
2.3.1. Esasicilik	10
2.3.2. Daimicilik	11

2.3.3. İlerlemecilik	11
2.3.4. Yeniden İnşacılık	12
2.3.5. Varoluşcu Eğitim	12
2.3.6. Politeknik Eğitim	13
2.4. Mevlana.....	13
2.4.1. Mevlana'nın Hayatı.....	13
2.4.2. Mevlana'nın Eserleri.....	16
2.4.2.1. Divan-ı Kebir.....	17
2.4.2.2. Mesnevi.....	17
2.4.2.3. Fihi Mafih.....	18
2.4.2.4. Mektubat.....	18
2.4.2.5. Meclis-i Seb'a.....	18
2.5. Mevlana'ya Göre İnsan ve Eğitimi.....	19
2.5.1. Mevlana'nın Eğitim Anlayışı.....	19
2.5.2. Mevlana'ya Göre Akıl-Aşk-Gönül ve Eğitim İlişkisi.....	22
2.5.3. Eğitimin İlahi Temeli.....	25
2.5.4. Eğitimin Gücü.....	27
2.5.5. Eğitimin Amaçları.....	30
2.5.6. Eğitime Etki Eden Faktörler.....	33
2.5.6.1. Kalıtım.....	33
2.5.6.2. Yetenek ve Yatkınlık.....	34
2.5.6.3. Gelişme ve Olgunlaşma.....	35
2.5.7. Eğitim Tekniği.....	35
2.5.8. Mevlana'nın Disiplin Anlayışı.....	39
2.5.9. Eğitimcinin Vasıfları.....	41
2.5.10. Yöneticinin Rol ve İşlevi.....	43

2.5.11. İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	45
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
YÖNTEM.....	50
3.1. Araştırmanın Deseni.....	50
3.2. Çalışma Grubu	50
3.3. Veri Toplama aracı ve Verilerin Toplanması.....	52
3.4. Verilerin Analizi.....	53
4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
BULGULAR	55
4.1. Mevlana'nın Bireyin Yöneticisine Teslim Edilirken Benliğinin Kaybedilmemesi Gerektiği Düşüncesine Yönelik Bulgular	55
4.2. Eğitimin Merkezine Öğretmenin Yerleştirilmesine Yönelik Bulgular	58
4.3. Eğitimcilerin Vasıflarının Günümüzdeki Karşılığına Yönelik Bulgular	61
4.4. Eğitimde Disiplinin Gerekliliğine Yönelik Bulgular	62
4.5. Mevlana'nın Eğitim Amaçlarının Günümüzdeki Karşılığına Yönelik Bulgular.....	66
5. BEŞİNCİ BÖLÜM	
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	68
5.1. Tartışma ve Sonuç.....	68
5.2. Öneriler	71
5.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler	71
5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler	71
KAYNAKÇA	73
EKLER.....	76
EK:1 Görüşme Formu.....	76
EK:2 Araştırma İzin Yazısı.....	78
ÖZGEÇMİŞ	79

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO 1. Araştırmaya Katılan Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	51
TABLO 2. Katılımcıların, Mevlana'nın Bireyin Yöneticisine Teslim Edilirken Benliğin Kaybedilmemesi Gerektiği Düşüncesinin Günümüz Eğitim Sistemindeki Yerine Yönelik Tema, Kodlar ve Frekans Değerleri.....	56
TABLO 3. Katılımcıların, Mevlana'nın Eğitimin Merkezine Öğretmenin Yerleştirilmesi Düşüncesinin Günümüz Eğitim Sistemindeki Yerine Yönelik Tema, Kodlar ve Frekans Değerleri	59
TABLO 4. Katılımcıların, Mevlana'nın Belirttiği Eğitimcilerin Vasıflarının Günümüz Eğitim Sistemindeki Yerine Yönelik Tema, Kodlar ve Frekans Değerleri	61
TABLO 5. Katılımcıların, Mevlana'nın Eğitimde Disiplinin Gerekliliği Düşüncesinin Günümüz Eğitim Sistemindeki Yerine Yönelik Tema, Kodlar ve Frekans Değerleri	63
TABLO 6. Katılımcıların, Mevlana'nın Eğitim Amaçlarının Günümüz Eğitim Sistemindeki Yerine Yönelik Tema, Kodlar ve Frekans Değerleri.....	66

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Mevlana, İslam aleminin yetiştirdiği, çok yönlü kişiliğe sahip bir bilgin, mütefekkir, şair, mutasavvıf gönül ehli, önemli bir eğitimci ve eğitimle ilgili orijinal fikirlere sahip bir düşünürdür.

Mevlana 1207'de Belh'te doğmuştur. Mevlana, düşünce ufkuyla bulunduğu dönemin sınırlarını aşmış bir mutasavvıf olarak büyük sufiler arasında yer almaktadır.

Mevlana, insanın yaşadığı halis ruhi hayat ve Allah'a yakınlık makamı özleminin üzerinde önemle durur (Hilmi, 1989). Mevlana, uzun aramalar sonunda yüce Allah'ın gerçeklik denizinin sırlarını bulmuş, ancak bu sırrı bulup bunun huzuru içinde suskun sessiz bir hayat yaşayan diğer erenlerden farklı olarak devamlı ve bütün anlatım yollarını kullanarak insanlara aktarmaya çalışmıştır. Mevlana, bütün hayatı boyunca hep öğretmenlik ve öğrencilik faaliyetlerinde bulunmuş ve hayatını hep yetiştirme ve insan yetiştirme ile geçmiştir (Ergün, 1993).

Mevlana, insanları iyiliğe, hoşgörüyeye, barışa ve sabırlı olmaya çağırarak ve insanlara sunmuş olduğu mutluluk çareleri ile sadece yaşadığı çağa değil yüzyıllar sonrasına ve bütün insanlığa da seslenmiştir (Kolaç, 2010).

Mutluluğun ve huzurun da eğitimle mümkün olabileceğini savunmuştur. Mevlana yaşadığı dönemin iyi bir eğitimcisidir. Onun eğiticiliği Şems'le karşılaşmasından sonra derinlik ve yoğunluk kazanmıştır. Hayatı eğitim ve eğiticilikle geçen Mevlana, babasının ve hocalarının yöntemlerini takip etmiş, fıkıh ve din bilimleri üzerine dersler verip halka vaaz ve nasihatte bulunmuştur.

Eğitime büyük önem veren Mevlana eğitimin gücü üzerinde durmuştur. Eğitimi insan kalbinin yanlış fikir ve düşüncelere kapılmadan ve yanlış davranışlara girmeden önce aydınlatılması ve temiz tutulması şeklinde tarif ederek eğitimin ön

koruyuculuk niteliğine ve gücüne işaret etmiştir. Mevlana eğitimi, alışkanlıklarımızın, düşüncelerimizin özüne işlememesi için bir çare olarak gördüğü gibi diğer taraftan da eğitimin sihirli bir değnek olmadığını gözler önüne sermiştir. Çünkü, Mevlana biliyordu ki, eğitim yalnız Allah'ın bize yaratılıştan verdiğini geliştirebilir yani yaratılıştan olmayan bir şeyi var edemez (Bayraklı, 1989).

Mevlana'ya göre, eğitim kainatın en önemli unsuru olan insanı yaratıcısına yaklaştıran bir faaliyettir. Bu yaklaşımdan hareketle, Mevlana eğitim anlayışının temelinde insan fitratını koymuş ve insanın ham kabiliyetlerle dünyaya geldiğinin ve bu kabiliyetlerin de potansiyel güç taşıdıklarını görmüş, ancak bu gücün kendiliğinden değil de ancak eğitimle ortaya çıkacağına inanmıştır. Mevlana, bitkinin yağmura olan ihtiyacını, insanın eğitime olan ihtiyacına benzetmiş ve denk tutmuştur (Usta, 2010).

Mevlana, eğitimi öze yönelme, özü görme sanatı olarak görmüştür. Mevlana'ya göre eğitim; değişimdir, olgunlaşmaktır, pişmektir, korumaktır, takip etmek ve yüceltmektir. Eğitim solan gülleri canlandırmaktır, bitkiyi suyla buluşturur (Usta, 1995).

Mevlana, eğitimin gerçekleşebilmesi için uygun metotların, programların gerektiğini; zorlukları ortadan kaldıran, öğrencileri seviyelerine göre belirleyen ve ahlak kurallarını uygulayan bir eğitimci olması gerektiğini vurgulamıştır. Mevlana aynı zamanda öğretmeni eğitimin merkezine almıştır. Bu şekilde Mevlana, eğitimin bir temele dayanması gerektiğini göstermekte ve gelecekteki eğitimcilere de yol göstererek; eğitimin temelinde ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Mevlana'ya göre, insanın ham kabiliyetlerle dünyaya gelmesi ve bu ham kabiliyetlerin gelişebilmesi eğitimi zorunlu kılmakla beraber bir eğitimciye de ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan Mevlana eğitilemeyecek kişilerin bulunabileceği fikrini de eğitime sokmaktadır. Ona göre, ahmaklar terbiye edilemez. Onların kalbi granit taşına benzer. Öğretmenin vereceği bilgi ve değerler onlarda hiçbir etki meydana getirmez. Mevlana, çok zeki ve akıllı olduğu halde, iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış, hakla batılı ayıramayan kişileri ahmaklar gurubundan saymaktadır (Bayraklı, 1989:127).

Netice olarak, Mevlana hem medreselerde yaptığı öğretim faaliyetleri sırasında müderrisliğin en güzel örneğini vermiş hem de İslam tasavvufunun

zirvelerinden biri olarak eserleri ile bizlere yaşadığı dönemi ve gerçekleri ayrıntılı olarak anlatarak; yöntem ve teknikleri ile bize yol göstermiştir.

Mevlana'nın bütüncül, ileriye yönelik ve çağımızın eğitim anlayışına ışık tutacak nitelikteki eğitim anlayışını inceleyerek günümüz eğitim sistemine katkı sağlamak ve aynı zamanda yönetici ve öğretmenlerimizin Mevlana'nın eğitimde insan yetiştirme ve disiplin anlayışı hakkındaki görüşlerini paylaşarak değerlendirilmesini sağlamak eğitim sistemimiz ve eğitimciler açısından oldukça önemlidir.

1.1. Problem Durumu

Toplumların insan yetiştirme şekillerine bakıldığında eğitim tarihinde; eğitimin sadece ders programları ve kurumlardaki faaliyetlerden ibaret olmadığını; o zamanın, o mekanın, o toplumun insan anlayışının ve ihtiyaçlarının da önemli olduğu bilinmeli ve incelenmelidir (Ergün, 1993).

Uzun yıllardır yapılan eğitimle ilgili tarihi araştırmalarda Türk eğitim tarihinin büyük bir dönemini kapsayan medrese-tekke zamanının sadece kurumsal incelemesinin yapıldığı görülmektedir.

Halbuki bu kurumların klasik ders programlarının ötesinde kitaplarına, derslerine, hocalarının ve öğrencilerinin akıllarına ve ruhlarına da girilmesi gerektiği ihtiyacını hissedip; Türk eğitim tarihinin iki temel kurumu olan medrese ve tekke hayatının içinde yetişip, faaliyet gösteren dolayısıyla o dönemi çok iyi bilen ve tanıyan, bütün hayatını kendini ve insanı yetiştirme çalışmaları ile geçiren, medreselerde yaptığı öğretim faaliyetleri ile İslam tasavvufunun zirvelerinden birine oturan, eserlerinin hepsinin Türkçeye çevrilip, insanlarımızın kolayca ulaşip faydalanabileceği, hayatı boyunca hep öğretmenlik ve öğrencilik faaliyetlerinde bulunan Mevlana'yı araştırmanın çok daha yararlı olacağını düşündük.

Mevlana, insanın yaşadığı halis ruhi hayat ve Allah'a yakınlık makamı özleminin üzerinde önemle durur (Hilmi, 1989). Mevlana, uzun aramalar sonunda bulduğu Allah'ın gerçeklik denizinin sırlarını, bu sırrı bulup bunun hoşluğu içinde

suskun bir hayat yaşayan diğere erenlerden farklı olarak devamlı ve bütün anlatım yollarını kullanarak insanlara aktarmaya, olgunlaştırmaya çalışmıştır. Toplumsal düzeni sağlamanın eğitimden geçeceğine inanmış ve yaşadığı dönemin devlet adamlarına ve yöneticilerine de pratik çözümler sunarak katkı sağlamıştır.

Mevlana, sekiz asır boyunca Anadolu insanına rehberlik etmiş, onlara yol göstermiş, Türk toplumuna büyük bir dinamizm kazandırmış ve güçlü fikirleri ile toplumumuzun beslendiği sağlam ve temel bir kaynak olmuştur (Tanyıldızı, 2011).

Kendi kültürümüzden bir alimi araştırmak, kendi kaynaklarımızdan beslenmek amacıyla, İslam öğretisi ve İslamiyet temelli bir yaklaşımla ve Mevlana'nın evrensel yönünden de hareketle Mevlana'nın eğitim anlayışı üzerinde çalışmanın yararlı olacağını düşündük. Bu bağlamda, Mevlana'nın eğitimde insan yetiştirme ve disiplin anlayışını inceleyerek günümüz okul yöneticisi ve öğretmenlerin Mevlana'nın eğitimde insan yetiştirme ve disiplin anlayışı hakkındaki görüşleri ile eğitim sistemindeki eksikleri bir nebze de olsa gidermek istedik.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı Mevlana'nın eğitimde insan yetiştirme ve disiplin anlayışını günümüz eğitim sistemi açısından okul yöneticisi ve öğretmen görüşlerine göre belirlemektir.

Bu bağlamda, öncelikle Mevlana'nın eğitimci kişiliği, eğitim amaçları, eğitimin temelinde aldığı hususları, yetişme ve insan yetiştirme çalışmaları, medreselerde yaptığı öğretim faaliyetleri sırasındaki disiplin uygulamaları incelenmiştir. Daha sonra da okul yöneticisi ve öğretmenlerin Mevlana'nın insan yetiştirme ve disiplin anlayışı hakkındaki görüşleri tespit edilerek; eğitime, yönetici ve eğitimcilere katkı sağlamak amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Okullarımızda eğitim-öğretim faaliyetlerinin sağlıklı ve nitelikli bir şekilde yürütülebilmesi; yönetici ve öğretmenlerin benimsedikleri, uygulayabildikleri eğitim anlayışı ile mümkündür. Yöneticiler ve öğretmenler, eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirirken birçok problemle karşılaşmakta ve bu problemlerle başa çıkmak için de daha fazla zaman ve çaba harcamakla birlikte kaliteli birey yetiştirmekte de yetersiz kalmaktadırlar. Bu durum, öğretmen ve yöneticilerde bitkinliğe, yıpranmışlığa aynı zamanda da sosyal, ekonomik, kültürel açıdan zayıf, yetersiz bir toplum olmamıza neden olmaktadır. Toplumdaki sosyal, kültürel, ekonomik yaraların sarılması ve tedavi edilmesi de ancak eğitimle mümkündür.

Bu bağlamda, günümüz yönetici ve öğretmenlerine ışık tutmak, bir kapı aralamak, sağlıklı ve kaliteli bireyler yetiştirebilmek için; yaptığı eğitim-öğretim faaliyetleri ile müderrisliğin en güzel örneğini veren, insan yetiştirirken söz ve hareketlerin dış şekillerine değil, bunların içte yer etmesine önem veren Mevlana'nın eğitimde insan yetiştirme ve disiplin anlayışını inceleyerek yönetici ve öğretmenlere katkı sağlamak amaçlanmıştır.

1.4. Problem Cümlesi

Mevlana'nın eğitimde insan yetiştirme ve disiplin anlayışına göre okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

1.5. Alt Problemler

Araştırmada 5 alt probleme cevap aranmıştır:

- 1- Kişinin benliğini kaybetmeden eğitime teslim olması gerektiğini söyleyen Mevlana'nın, bu görüşüne yönelik günümüz okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
- 2- Okul yöneticileri ve öğretmenlerin, Mevlana'nın eğitimin merkezine öğretmeni yerleştirmiş olmasının, günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 3- Mevlana'nın sıraladığı eğitimci vasıflarının aradaki zaman farkına rağmen günümüzde de aynı nitelikte eğitimciler istenmesine yönelik okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
- 4- Eğitimde disiplinin gerekliliğine yönelik okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
- 5- Mevlana'nın eğitim amaçlarının günümüzdeki karşılığı hakkındaki okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

1.6. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin Mevlana'nın Eğitim anlayışına yönelik algıları tespit edilmiştir.
2. Araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenleri sorulara daha uzun ve derin cevap vermişlerdir.
3. Araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenleri görüşmedeki sorulara samimi ve doğru cevaplar vermişlerdir.

1.7. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Gaziantep ili devlete bağlı ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenlerle sınırlıdır.

2. Araştırma sadece yüksek lisansını tamamlamış okul yöneticileri ve öğretmenlerle sınırlıdır, yüksek lisans yapmamış ve yapmakta olan okul yöneticileri ve öğretmenleri kapsam dışı bırakılmıştır.
3. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu dışında farklı veri toplama araçlarına başvurulmamıştır.
4. Araştırmaya katılan okul yönetici ve öğretmenler görüşme sırasında ses kayıtları kendi istekleri doğrultusunda alınmamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Eğitim

Eğitim, pek çok düşünür ve eğitimci tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bunlardan birkaçı şöyledir:

Tyler (1950:4)'a göre eğitim, kişinin davranış örüntülerini değiştirme sürecidir. Ertürk (1972:12) ise eğitimi bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme süreci olarak ele almıştır. Yıldırım (1983: 12), insan davranışlarında bilgi, beceri, anlayış, ilgi, tavır, karakter ve sair önemli sayılan kişilik nitelikleri yönünden belli değişmeler sağlamak amacıyla yürütülen düzenli bir etkileşim olarak tanımlarken, Özçelik (1981: 3), Ertürk'ün anlayışından hareketle, kişinin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istedik yönde ve bir dereceye kadar kalıcı değişmeler meydana getirme süreci olarak tanımlamaktadır. Fidan (1986: 6), eğitim, insanları belli amaçlara göre yetiştirme süreci derken, Ertürk ve Tyler'in görüşünü desteklemektedir. Alkan (1980: 4) bu tanımları "davranış değişikliği, bireyin belirli hedefler yönünde maksatlı olarak kendi yaşantıları yoluyla davranışlarını değiştirmesi, kişinin yeteneklerini çeşitli yönlerden birey ve toplum için uygun ve dengeli olarak geliştirmesi" olarak sınıflamaktadır (Sönmez, 2012:35).

Felsefî görüşlere göre eğitimin tanımı değişiklik gösterir. Mesela, idealizme göre eğitim, insanın bilinçli bir şekilde Allah'a ulaşmak için devam ettiği sürekli bir çabadır. Realizme göre eğitim, yeni kuşağa kültürel mirası aktararak onları topluma uyum için hazırlamaktır. Natüralizme göre, kişinin olgunlaşmasını artırma ve bu özelliğini ortaya çıkarma sürecidir. Pragmatizme göre ise eğitim, kişiyi toplumda kalifiye ve verimli bir kişi haline getirmek için gereken toplumsal bir iştir. Marxizm'e göre eğitim, insanı çok yönlü eğiterek, onu değiştirerek ve üretimde bulunacak şekilde yetiştirme sürecidir (Kaygısız, 1997).

2.2. Felsefe Ve Eğitim

Felsefenin günümüzde önemini hissettiren dallarından biri de eğitim felsefesidir. Eğitim felsefesi, genel bir şekilde eğitimi, felsefi bir tutum ya da yöntemlerle konu alan felsefe türü olarak tanımlanabilir. Eğitim felsefesi, eğitimin ne olduğunu tartışan ve eğitimi belirleyen faaliyetleri ve eğitim alanını meydana getiren kavramları sorgulayıp çözümleyen felsefe disiplini olarak anlaşılır (Cevizci, 2012).

Eğitim ile ilgili kavramları analiz edip yapısını inceleyen eğitim felsefesi, eğitimi belirleyen temel unsurlar üzerinde odaklanır. Eğitim sistemi belirlenirken ilk sıra hedeflere verilir. Hedeflerin belirlenmesi sırasında bir karara varabilmek için ise felsefeye başvurulur. Hangi felsefeler temele alınır, eğitim programlarının, hedefler, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme unsurlarının, o felsefelerin ölçütlerine uygun olmasına çalışılmalıdır. Mesela pragmatik felsefe temel alınmışsa, eğitim programlarında işlevsel değeri olmayan şeyler üretilmemeli ve okuldaki yaşam tamamen demokrasiye uygun bir şekilde kurulmalıdır. Varoluşçu yaklaşım temel alınmışsa, eğitim sistemi öğrencilerin bireyselliklerini geliştirmeye imkan sağlamalıdır. Realist ya da idealist bir yaklaşım temel alınmışsa, eğitim sisteminin öncelikli amacı insan aklını geliştirmek ve entelektüel eğitime önem verilmek olmalıdır. Bütün bunlarla beraber, ülkelerdeki politik, toplumsal ve ekonomik sistemler hep bir felsefi sisteme dayanır. Eğitim felsefesi de politik, toplumsal ve ekonomik sistemlerin temel aldığı felsefeyle uyumlu olmak zorundadır. Bu yapılmazsa topluma uyum sağlayacak insan kaynaklarının yetiştirilmesi mümkün değildir (Erişen, 2007).

Eğitim sisteminin en önemli elemanlarından biri de öğretmen, yönetici ve hizmetlilerdir. Eğitim sisteminin temel aldığı felsefeye göre, öğretmen, yönetici ve hizmetli yetiştirilmesi, sistemin etkili ve verimli çalışması için kaçınılmazdır. Eğitim sisteminin temel aldığı felsefe ile eğitim çalışanlarının temele aldıkları felsefe çelişmemelidir. Şayet çelişirse, eğitim sisteminin hedeflediği istendik davranışların gerçekleştirilmesi, sistemin etkili ve verimli işlemesi bu kişilerce engellenebilir. Bu yüzden, eğitim sisteminin temel aldığı felsefeye göre öğretmen, yönetici ve hizmetliler yetiştirilmelidir (Sönmez, 2012).

Eğitim ortamında kullanılacak teknikler de eğitim felsefesine göre belirlenir. Mesela, Daimici ve Esasici bir eğitim felsefesi temel alınmış ise, eğitim ortamında genellikle tümdengelim; Politeknik eğitim temel alınmış ise diyalektik süreç kullanılır. Bu bağlamda, eğitim durumunun tutarlı olup olmadığı ve lme durumları felsefeyle denetlenir. şayet temelde esasicilik varsa, öğrencinin öğretmenin söylediklerini ya da kitabın yazdıklarını aynen söyleyip söylemediğini; varoluşçuluk da ise öğrencinin sınır durumuna gelip gelmediğini ölçecek tarzda sorular sorulur. Bunlardan başka eğitim, felsefenin uygulama alanıdır. Uygulamadan elde edilen sonuçlarla, felsefe kendindeki eksiklikleri ve yanlışları düzeltip, geliştirebilir. Ayrıca, eğitim yeni ve bilimsel bilgi sunarak da felsefenin gelişmesine ve yeni alanların oluşmasına imkan sağlar. Eğitim ile felsefenin arasında bu şekilde de tutarlı bir ilişki vardır (Kaygısız, 1997).

2.3. Eğitim Akımları

2.3.1. Esasicilik

"Esasicilik akımı, İdealizm ve Realizme dayanır. Bu akıma göre, insan toplumsal ve kültürel bir varlıktır" (Sönmez, 2012:90). Okul toplumun kültürünü korumak ve onu aktarmakla yükümlüdür (Albayrak, 2012). Temel ilkeleri şunlardır:

- 1- Öğretmen merkezdedir.
- 2- Öğretmen etken, ğrenci edilgendir.
- 3- "İnsan, sosyal ve kültürel bir varlık olup, doğuştan kafası boştur, hiçbir bilgiye sahip değildir"(Erişen, 2007:9).
- 4- Okul, zihni disiplinler kavramının geleneksel yöntemlerini sürdürmelidir (zer, 2011).
- 5- Eğitimdeki bazı öğrenme güçlükleri disiplin içinde çözümlenebilir.

2.3.2. Daimicilik

En eski eğitim akımıdır. Klasik realist ve idealist felsefeye dayanır. Daimicilik ilerlemeciliğe bir tepki olarak doğmuştur. Daimiciliğin temel ilkeleri şunlardır:

- 1- İnsan doğası devamlı ve değişmez olduğundan insan bu değişmez gerçeklere göre eğitilmelidir.
- 2- Eğitimde insan aklını geliştirmeye yönelik entelektüel eğitime ağırlık verilmelidir.
- 3- İnsan ruhen ve bedenen güzel yetiştirilmelidir.
- 4- Eğitim yaşama hazırlıktır.
- 5- Eğitimde merkezde konular, dersler, evrensel doğrular ve bunları öğrencilere aktaracak öğretmen olmalıdır.

2.3.3. İlerlemecilik

Pragmatizmin eğitime uygulanmış şeklidir. En önemli temsilcisi J. Dewey'dir. Geleneksel eğitime tepki için ortaya çıkmıştır. İlerlemecilere göre eğitim özü topluma ve dış dünyaya uyum değil, yaşantıların devamlı olarak düzenlenmesi anlamına gelmektedir. Temel ilkeleri şunlardır:

- 1- Eğitim çocuğun ilgisine uygun olmalıdır.
- 2- Çocuk aktif olmalıdır.
- 3- Öğrenme, problem çözme ve proje yoluyla olmalıdır.
- 4- Eğitim yaşamın kendisi olmalıdır.
- 5- Öğretmen rehber olmalıdır.
- 6- Eğitimde rekabete değil işbirliğine önem verilmelidir.
- 7- Eğitimde demokrasi şarttır.

2.3.4. Yeniden İnşacılık

İlerlemeciliğin devamı olarak ortaya çıkmıştır ve pragmatizme dayanır. Yeniden inşacılar ya da kurmacılar eğitimde her şeyden önce çağdaş kültürde bir yeniden doğuşa kararlıdır. Temel ilkeleri şunlardır:

- 1- Eğitim, yalnızca yaşam değil; gelecektir(Sönmez, 2012).
- 2- Okul ortamı demokratik olmalıdır.
- 3- Eğitimde hedefler önemlidir.
- 4-Eğitimin görevi; toplumu sürekli şekillendirmek ve düzene sokmaktır (Sönmez, 2012).
- 5- Eğitimde cezaya yer yoktur.
- 6- Uygulamalı eğitim için ortam oluşturulmalıdır.

2.3.5. Varoluşçu Eğitim

Varoluşçuluk felsefenin eğitime yansımalarıdır. Temel ilkeleri şunlardır:

- 1- Eğitimde önemli olan bireye insan özgürlüğünün her şeyde üstün olduğunu öğretmektir.
- 2- Eğitim, kişiye bireyselliğini geliştirme imkanı sağlamalıdır.
- 3- Okul programları öğrencilerin kişiliklerinin gelişmesine yardımcı olmalıdır.
- 4- Eğitim kişinin kendini tanımasını sağlamalıdır.
- 5- Öğretmenin görevi kişinin kendisini tanımasını sağlamaktır.
- 6- "Eğitimde sezgiye ve yaratıcılığa önem verilmelidir" (Erişen, 2007:10).

2.3.6. Politeknik Eğitim

Hedefi, sınıfları ve sömürüyü ortadan kaldırma, üretimde bulundurma, toplumsal yararı kişisel yararın üstünde tutma ve kişiyi çok yönlü olarak geliştirmedir (Özer, 2011).

2.4. Mevlana

2.4.1 Mevlana'nın Hayatı

Mevlana'nın asıl adı Muhammed Celaledin'dir. Mevlana ve Rumi de, kendisine daha sonra verilen isimlerdendir. Mevlana Celaledin Rumi, 1207 yılında Belh şehrinde dünyaya gelmiştir.. Mevlana Celaledin, "Alimler Sultanı" olarak bilinen Bahaeddin Veled'in oğluydu. Mevlana Celaledin'in annesi de Belh Emiri Rükneddin'in kızıdır.

Bahaeddin Veled'in toplum üzerindeki etkisinden tedirgin olan Harzemşah ve Moğol istilası ihtimali Bahaeddin Veled'in kendi diyarını terk etmesine sebep oldu (Erkek, 2008). Ailesi ve yakın müritleriyle yola çıkan Bahaeddin Veled, ilk olarak Nişapur'da konakladı. Mevlana Celaledin'in eğitimini, Bahaeddin Veled'in hem dostu hem de müritleri olan Semerkandlı Lala ve Tirmizli Seyyid Burhaneddin üstlenmişlerdi. Dini ve tasavvufi alanda çok zeki olan Mevlana'yı mükemmel yetiştirmişlerdir. Öyle ki, göç kervanının Nişapur'da konaklaması sırasında yapılan ilmi sohbetlere katılan Mevlana Celaledin burada oldukça dikkat çekmiş ve Şeyh Feridüddin Attar da "Esrarname" adlı eserini ona hediye etmiştir (Ergün, 1993).

Bahaeddin Veled daha sonra kervanı ile birlikte Bağdat'a yöneldi. Bağdat Şeyhi, Bahaeddin Veled'i konağa davet etti. Ancak, Bahaeddin Veled kabul etmedi ve Medresede konakladı. Bağdat'da bir kaç gün kalan kervan, daha sonra Şam'a gitti

ve bir süre oralarda kaldıktan sonra da Bahaeddin Veled ve ailesi Karamana geçti ve kısa bir zamanda kendisi ve ailesi için yaptırılan medresede kaldılar.

Mevlana, burada babasından ve babasının yanındaki alimlerden ders almaya devam etti. Daha sonra hocası Şerafeddin Lala'nın kızı Gevher Hatun ile evlendi ve Sultan Veled ile Alaaddin Çelebi adlı çocukları Karaman da doğdu.

Bahaeddin Veled, burdan sonra Konya'ya gitti ve kısa bir süre sonra Konya'da vefat etti. Babasının vefatının ardından Mevlana, Moğol baskısı nedeniyle Halep, Şam gibi büyük İslam şehirlerine yerleşmiş olan alimlerden İslam ilimleri öğrenmeye başladı ve iki yıl Halep'te ve sonra dört veya yedi yıl da Şam' da kaldı.

Şam'a yerleşip burada Muhyiddin-i Arabi'den de ders alan Mevlana orada sonradan Şems-i Tebrizi olduğunu anladığı bir yabancıнын, elini öpüp, gizemli sözler söylemesi üzerine geri Konya'ya döndü. Dönerken Kayseri'ye uğrayıp Şeyhi Seyyid Burhaneddin'i de alıp Konya'ya geldi. Yine hocasının tasavvuf öğretilerine girdi. Tasavvuf eğitimi dokuz yıl kadar sürdü. Şeyh, kendisinin yetiştirmesinden emin olduktan sonra tekrar Kayseri'ye döndü. Yaklaşık bir yıl içinde de öldü (Ergün, 1993).

Bir gün sokakta veya mecliste, Mevlana'ya, Hz. Muhammed'in mi yoksa Beyazıd-ı Bestami'nin mi büyük olduğunu sordular. Mevlana'nın da elbette Hz. Muhammed'in daha büyük olduğunu söylemesi üzerine, "Öyleyse niçin Hz. Muhammed ' Yarabbi, seni layık olduğun veçhile bilemedik' derken Beyazıd 'Varlığımın her zerresinde Tanrı vardır' diyor?" dediler. Mevlana da "Çünkü Hz. Muhammed her gün yeni yeni merhaleler kaydediyor ve her merhaleye geldiğinde evvelki bilgilerinin ne kadar basit olduğunu görüyordu. Beyazıd-ı Bestami ise ulaştığı ilk merhalenin sarhoşluğuna kapıldı, kendinden geçti ve ondan böyle söylüyor" diye cevap verdi. Bu konuşmalar Mevlana ile Şems arasındaki büyük dostluğu başlattı, ikisi birden halvete çekildiler, uzun süre halvetten sıkılmadılar ve daha sonra da Mevlana, dini bilimler öğretimini tamamen terk etti. Tebrizli Şems'i bir üstad, bir şeyh olarak kabul etti; onun hizmetine girdi(Ergün, 1993:10).

Mevlana'nın sadece Şems ile yaptığı sohbetlerle meşgul olması, günlerce devam eden oruçlar, sabahlara kadar kılınan namazlar, bazen semalar yapılması halk içinde bazı dedikodulara neden oldu. Ancak her şeye rağmen Mevlana ile Şems, anlamlar evreninde seyahatlerini sürdürüyor, birbirlerinin ruhlarını açarak kendi iç dünyalarının büyüklüğünü keşfediyorlardı. Fakat, dışarıdaki halk Şems'in bir büyücü olduğunu, Mevlana'yı dersten, halktan soğutup uzaklaştırdığını söyleyerek kıskançlıklarını yaygınlaştırmışlardı.

Bütün bu olanlardan dolayı Mevlana'nın daha fazla üzülmeyen Tebrizli Şems, aniden kayboldu. Mevlana'nın Şems ile buluşması, Mevlana'nın içindeki aşk ateşini yakmıştı, bu ayrılık ise içindeki aşk ateşini büyütmüştü. Divan-ı Kebir adlı eserinin büyük bir kısmı da bu ayrılık sonunda yazılmıştır.

Mevlana her yerde Şems'i arattı. Sonra bir gün Şems'in Şam'da görüldüğü haberleri geldi. Mevlana, Şems'e arka arkaya dört mektup gönderdi. Ancak üçüncü mektubuna cevap aldı, Üçüncü mektubuna cevap alınca dördüncü mektubunu oğlu Sultan Veled ile gönderdi ve Şems'i bulup Konya'ya birlikte gelmelerini istedi. Sultan Veled, Şems'i bulup Konya'da kendisine yapılan her türlü saygısızlık için özür diledi, gönlünü alarak babası Mevlana'nın halini de anlatıp, Şems'i Konya'ya dönmeye razı etti. İlk başta şehrin ileri gelenleri dahil herkes Şems'in gelişine sevindi, ona hürmet gösterdi. Ancak bu sevinç fazla sürmedi. Konya sokaklarında dedikodu ve kıskançlık tekrar baş gösterdi.

Mevlana, Şems'in sürekli Konya'da kalması için evlatlığı Kimya ile evlendirdi. Ancak bir süre sonra Kimya rahatsızlanarak öldü. Bu durumdan dolayı Şems ile Mevlana'nın oğlu Alaaddin Çelebi arasında tartışma yaşandı. Yaşanan bu tartışma dışarıda zaten var olan karşı grubu daha da öfkeliendirdi. Tekrar çirkin dedikodular çıktı ve Konya halkı, Mevlana'nın kıyafetini, sarığını değiştirip rebap çalgısı ile sema meclisi düzenlemesine, kendilerinin ulaşamayacağı anlamlardan bahsetmelerine kızıyor, bazen Mevlana'nın kapısında durarak onun en yakın müritlerini bile içeri sokmuyorlardı (Ergün, 1993).

Şems kendisi yüzünden Mevlana'ya yapılanlara daha fazla dayanamayarak döndüğü yılın sonuna doğru tekrar ortadan kayboldu. Bu kaybolmayı, düşman bir grubun onu öldürdüğünü, cesedini de ortadan kaldırdığını ya da bir daha iz bırakmadan Konya'dan gittiğini söyleyenler vardı. Şems ile Mevlana bir daha hiç görüşmemiştir ve bu Mevlana'da büyük bir üzüntüye sebep olmuştur. Mevlana, beyaz sarığını çıkartıp duman rengi sarık ve siyah elbise giymeye başlamış, sema ayinleriyle tasavvufi sohbetler yapmaya devam etmiştir. Bu arada sık sık Şam'a giderek Şems'i aramış, aramaları sonuçsuz çıkınca da temelli Konya'ya yerleşmiş ve yeni bir döneme başlamıştır. Bu dönem de Mevlana'nın en verimli dönemi olmuştur.

Bu dönemde Mevlana'nın en büyük dostu, ümmi olduğu söylenen Kuyumcu Selahaddin olmuştur. Bu temiz ve iyi niyetli kişi, Mevlana tarafından Şeyh olarak

seçildi. Mevlana, ayrıca Şeyh'in kızını oğlu Sultan Veled'e alarak manevi yakınlığını da akrabalığa dönüştürmüştü.

Mevlana'dan yaşça büyük, sakin ve olgun biri olan Şeyh Selahaddin, Mevlana ile on yıl dostluk ettikten sonra hastalanarak öldü. Daha sonra da gerek Şeyh'e gerek Mevlana'ya en sadık kimselerden biri olan Hüsameddin Çelebi, Mevlana'nın yakın çevresinde yerini alarak Mevlana'nın ölümsüz eserlerinin yazılmasını sağladı.

Mevlana'ya, okuyabilecekleri bir kitap yazılması teklif edildiğinde, zaten başlamış olduğu Mesnevi'yi, Çelebi Hüsametdin'in katipliği ile 6 cilt olarak ortaya çıkardı.

Mevlana'nın üzerinde durduğu en önemli şey, insanın yaşadığı halis ruhi hayat ve Allah' yakınlık makamı özlemidir. O'na ulaşma, vecd ve aşk durumlarında O'na yalvarma, yüzüne bakma, keşf anlarında O'nunla kaynaşma ve O'na ermedir. "Doğu da, Batı da Allah'ındır. Ne tarafa yönelirseniz Allah'ın yüzü oradadır." ayetinin belirttiği gibi. "Yüzüne bakma lezzetini ve sana kavuşma şevkini senden diliyorum" hadisinde olduğu gibi. Yakın olma makamına duyduğu özlemi, kamışlıktan koparılan ney'in inlemelerinde müşahede ediyoruz. Ayrıldığı yere tekrar dönme arzusunu ısrarla dile getirmektedir. Burada Allah'ın yakınından koparıp getirilen ruha ve onun eski yerine dönme özlemine temas edilir. Böylece Mevlana'da, kalıcı varlığın sadece Allah olduğunu görüyoruz. Düşünceleri, teemmülleri, vecd ve sembollerinden anlıyoruz ki, Mevlana'nın tasavvufu, her şeyi, her işi, her kuvveti ve her maddeyi kuşatan mutlak bir varlığa kesin inanca dayalı bir tasavvuftur (Hilmi, 1989:151,152).

Mevlana, 1273 yılının sonbaharında hastalandı. Selçuklu Sultanı, veziri ve diğer bütün devlet yetkilileri onu hasta yatağında ziyarete geldiler ,sultanın doktoru ise sürekli yanındaydı. Mevlana, 17 Aralık gecesi, 66 yaşındayken, bu dünyadan ayrıldı. Müritleri tarafından onun "düğün gecesi" olarak bilinen olay gerçekleşti ve Mevlana, Rabbine kavuştu. Mevlana'nın ölümü Konya'yı çok sarstı. Mevlana için Konya'nın her yerinde yas tutuldu. Cenazesine her yaş, ırk ve dinden insanlar katıldı.

2.4.2. Mevlana'nın Eserleri

Mevlana, derin bilgisinin yanında, üstün edebi kişiliğe sahip, büyük bir alimdir. Eserleri, okuyanlarda büyük bir hayranlık uyandıran derin düşünce ve sınırları zorlayan bir bilgi kaynağının ürünleridir. Başlıca eserleri şunlardır:

2.4.2.1. Divan-ı Kebir

Mevlana'nın vecd halinde söylediği ve müritleri tarafından kaydedilen gazellerden meydana gelen yedi ciltlik bir eser olan Divan-ı Kebir de gazeller genellikle Tebrizli Şems'in verdiği ilhamlarla söylenmiş; bu nedenle de gazelin Şems adına söylendiğini belirtmek için sonda Tebrizli Şems'in adı kullanılmıştır. Şeyh Selaheddine ve az sayıda Hüsameddin Çelebi'ye söylenen gazeller de vardır. Divandaki gazeller, genel olarak sevgi ve aşk üzerinedir. Bu gazellerin hepsi, zihni çalışmanın en yüksek seviyesinin ürünüdür; öyle ki sık sık dil zihinden, zihin gönülden geri kalmakta, dil ve anlatımdan daha aşkın bir gerçekler denizine atlamak gerekmektedir(Ergün, 1993).

Bu eser, dilimize Abdülbaki Gölpınarlı tarafından yedi cilt olarak tercüme edilmiştir.

2.4.2.2. Mesnevi

Edebi bir tür olan ve Mevlana'nın en büyük eseri kabul edilen Mesnevi altı ciltten oluşmaktadır. Eserin bilimsel metnini hazırlayıp İngilizceye çeviren ve şerh mahiyetinde açıklamalar yazan, ünlü İngiliz müsteşrik Reynold A. Nicholson'un neşrine göre Mesnevi'de toplam 25632 beyit vardır (Şafak, 2005).

Mesnevi'nin yazılma öyküsü olarak şu olay anlatılır: "Mevlana'nın halifesi Hüsameddin Çelebi, Hakim Senai'nin Hadikatü'l-Hakika'sını ve Feriüddin Attar'ın Mantıku't Tayr'ını okumuş ve Mevlana'dan da bunlara benzer bir eser yazması dileğinde bulunmuştur(Kanar, 1992:22).

Bunun üzerine Mesnevi yazılmaya başlanmıştır. Mesnevi, zengin içeriğiyle halkı tatmin ettiği kadar, farklı ilim alanlarında uzmanlaşmış aydın kitleyi de tatmin eden üstün bir özellikli, günümüzde de geçerliliğini ve değerini koruyan, daha da asırlarca koruyacak olan büyük bir eserdir.

2.4.2.3. Fihi Mafih

Bu eser, Mevlana'nın sohbetlerinin, oğlu Sultan Veled tarafından veya müritleri tarafından derlenmiş halidir. Fihi Mafih, doğrudan doğruya ele alınan konularla, o sohbetlerde bulunan herhangi birilerinin sorularına verilen cevaplardan oluşmuştur. Eserin her bölümü farklı bir konuyu ele alır.

Mevlana'nın genel olarak tasavvufi düşüncelerini, kişiliğini, şiir anlayışını, zamanın dini, felsefi ve ahlaki inançlarını, dünyanın ve insanlığın önemli olaylarını anlatması bakımından bir bütünlük içindedir.

2.4.2.4. Mektubat

Mevlana'nın emir, vezir, dost ve akrabaları gibi değişik kişilere yazdığı mektupları içeren bir kitaptır. Üslup açısından Fihi Mafih'e benzemekle beraber Mevlana'nın samimiyetini ve sorulara cevap vermedeki ustalığını gösterir.

Şu ana kadar tespit edilen Mevlana'nın mektupları 147 adet olmakla beraber bunların dördü Arapça, diğerleri ise Farsçadır.

2.4.2.5 Mecalis-i Seb'a

Bu eser, Mevlana'nın Şems ile buluşmadan önceki vaazlarını, mektuplarını, öğütlerini içeren bir kitaptır. Mevlana'nın yedi vaazını içeren bu eser, sonradan derlenmiştir. Farsça, bir eser olup, oğlu Sultan Veled veya başkaları tarafından dikte edilmesiyle bir araya getirilmiştir.

2.5. Mevlana'ya Göre İnsan ve Eğitimi

Mevlana'nın bütün mesajlarının özünü insana verilen değer ve mükemmel insan olma reçetesi teşkil eder. Mevlana eserlerinde insanı en aşağı dereceden kurtarıp, en üst seviyeye yüceltmeyi, meleklerden muazzez bir varlık haline getirmeyi hedefler (Yeniterzi, 1995). "Bilgi dileyip de onu elde eden insan, bilgiyi amaç değil de insanlara faydalı olmak için bir araç olarak kullanılmalıdır" (Çiçek, 2003:307). diyen, Mevlana insanın öğrendikleri ve bildikleriyle kendisinde mevcut olan olumsuz özellikleri törpülemesi, olumlu özelliklerini ise çoğaltması gerektiğini ifade eder. Mevlana, terbiyeyi ve eğitimi; insanı insan olmaktan uzaklaştıran kötü hasletlerin esaretinden kurtarıp, kulluk potasında muhasebeli bir ruha kavuşturan, Allah'ı tanımaya, O'na inanmaya ve O'na yaklaşmaya yönelten önemli bir değer olarak görür (Yeniterzi, 1995).

"Mevlana, insan için söylene gelen "küçük alem" sözünü yetersiz bulmuş, onun yerine insana atfen "büyük alem" sözünü tercih etmiştir" (Kaval, 2013:106). Çünkü, Mevlana insanı alemdeki en nitelikli ve yoğun varlık olarak görmektedir.

2.5.1. Mevlana'nın Eğitim Anlayışı

Düşünürümüz Mevlana, eğitim ile öğretimi birbirinden ayırmaktadır. Öğretim için terbiye, eğitim için de edep kavramlarını kullanmaktadır. Bu yönüyle Mevlana, kendisinden önce gelen İslam filozoflarının başlatmış olduğu geleneği sürdürmüştür (Bayraklı, 1989).

Mevlana, düşüncesinin ve eğitim anlayışının temeline insanı koymuştur. İnsan fitratına aykırı olan ve insan fitratını esas olarak almayan eğitim uygulamalarının tatmin edici ve verimli sonuçlar veremeyeceğine dikkat çekmiştir. "Hamdım, piştım, yandım" sözleri ise insanın hayatta nasıl yetişmesi gerektiğini açıklayan en güzel ifadedir.

Mevlana, insanın ham kabiliyetlerle dünyaya geldiğini ve bu kabiliyetlerin potansiyel bir güç taşıdıklarını görmüş ve bu gücün kendiliğinden değil de eğitimle inkişaf edeceğine inanmıştır. Mevlana, bitkinin yağmura olan ihtiyacını, insanın eğitime olan ihtiyacına benzetmektedir (Usta, 2010).

Mevlana'ya göre, hamlık bir eksikliktir ve eksiklik de giderilme ihtiyacını doğurur ve hamlık da sadece bilgi ve sevgi sayesinde olgunlaşır. Bu da ancak eğitim ile verilebilir. İnsanlar olgunlaştıkça, eğitime daha çok ihtiyaç hissederler. İnsanı bulunduğu konumdan daha üst bir seviyeye getirmek, insanın karakterine şekil vermek gibi eğitim hedefleri ancak eğitim sayesinde gerçekleşebilir.

Eğitim imkanından yararlanmak isteyen kişi, marangoza teslim edilmiş olan bir tahta gibi yetiştiricisine teslim olmalıdır, diyen Mevlana, bu düşüncesiyle, şekil almayı, ama asla benliğini kaybetmemeyi vurgulamak istemiştir. Tahta şekillendirilir, ama gerçek benliği ortaya çıkartılarak baş köşeye oturtulur eşya arasında. İnsanlara faydalı olacak bir yere yerleştirilir. İnsan da eğiticisinin vereceği şekli alınca kendi kabalıklarından sıyrılıp incelik ve ham benliğinin yerine gerçek benliği ortaya çıkar. Mevlana, bu aşamadan sonra devreye ilahi aşkı koyar ve insanı ilahi aşk okulunda pişirir, inceltir, kaba benliğinden geçirir, nazikleştirir ve yüceltir (Usta, 2010). Mevlana bununla batılı eğitimcilerde ve filozoflarda görülmeyen bir yaklaşımla eğitimin gücünü açıklamaya çalışır.

Mevlana, eğitimin gücünü açıklarken; eğitimi insan kalbinin yanlış fikir ve düşüncelere kapılmadan ve insan yanlış davranışlara girmeden önce aydınlatılması ve temiz tutulması şeklinde tarif etmiştir. Mevlana böylece eğitimin ön koruyuculuk niteliğine ve gücüne işaret etmiştir. Mevlana'ya göre eğitim, alışkanlıklarımızın, düşüncelerimizin özüne işlememesi için bir çaredir. Diğer taraftan da Mevlana, eğitimi her şeyi bir anda değiştirecek sihirli bir değnek olarak görmemektedir. Çünkü Mevlana biliyor ki, eğitim Allah'ın bize yaratılıştan verdiğini geliştirebilir. Yani yaratılışımızda olmayan bir şeyi var edemez (Bayraklı, 1989). Bu yönüyle insan fıtratı eğitimin geliştirilebilmesi için oldukça önem arz etmektedir.

Mevlana eğitimin gücünü açıklarken huy kavramının üzerinde durur. Huy sonradan kazanılan ve doğuştan getirilen olarak ikiye ayrılır. Sonradan kazandığımız huylar, genellikle alışkanlıklarımızla elde edilenlerdir. Mevlana, bu çeşit huylarımızın değişebileceğini söyler. Bu görüşüyle Mevlana, eğitimin doğuştan

getirdiğimiz huyu değiştiremeyeceğini, ama sonradan kazanılan huyu değiştirebileceği sonucuna ulaşarak eğitim faaliyetlerinin güç ve sınırlarını belirlemiş olur.

Mevlana'nın eğitim anlayışında en dikkat çekici noktalardan biri de eğitimin merkezine öğretmeni yerleştirmesidir. Bu görüşüyle Mevlana, modern eğitim sistemlerinden bazılarını eleştirmiş, bazılarını da müjdelemiştir. Mevlana'nın eğitim anlayışında öğretmen, öğrencisi için zorlukları ortadan kaldıran, asla öğrencilerini kapasitelerinin üstünde zorlamayan, kapasite ve yeteneklerine göre görevlendiren, ahlak kurallarını uygulayan, zeki, samimi, affedici, hitap yeteneği olan, kültürlü, öğretim metotlarını iyi bilen, iletişimci, insan ruhunun ve kalbinin doktoru olabilecek bir karaktere sahip olmalıdır.

Mevlana hem bu dünya hem de ebedi dünya için eğitim taraftarıdır. Bu düşüncesiyle Mevlana insanların aklına ve gönlüne hitap etmiş ve bu şekilde insanın sevgi kaynağının harekete geçmesini ve insan ilişkilerinde daha hassas hareket etmesinin önünü açmıştır.

Mevlana'ya göre nasihat, insanın gururu, onuru, sorumluluk duygusu incitilmeden ve sıkıştırmadan yapılırsa kişilik gelişimi daha sağlıklı olacaktır. İşte bu noktada terbiye eğitimine önem verir. Mevlana'ya göre, insanın elbette ki eksikleri vardır ve bu konudaki eksiklerini ancak terbiye eğitimi ile giderebilir. Kendini ıslah edemeyen başkalarını da ıslah edemez sözü bir hakikatin ifadesidir. Bu sebeple eğitimde hedefin belirlenmesi önceliğimiz olmalıdır.

Mevlana eserlerinde ve felsefesinde bütün insanları sevgi ile birleştirmiş ve insanların kendi kendilerini terbiye ettikleri bir ahlak sistemi geliştirmiştir. Mevlana, her türlü din, inanç ve düşüncenin üzerine çıkıp aklı ve gönlü birleştirmiş büyük bir düşünür ve büyük bir eğitimcidir. Mevlana, eğitimin ilahi terbiyeden beslenmesi gerektiğini aksi takdir de ise eğitimin tam bir başarıya ulaşmayacağını belirtir. Nasıl ki yemek mideye girdikten sonra çeşitli sinirlere ve organlara muhtelif suretlerde dağıtılır, ilmi meseleler de önce akıl midesine girer sonra derecelere göre ruh, kalp, nefis, sır gibi bütün latifeler ve hisler hisselerini alırlar. Bu yüzden sadece teoride kalan uygulaması yapılmayan bilgi, kişi ya da kişilerin düşüncelerini etkileyip değiştirirse de, onların hal, davranış ve tavırlarını etkileyip değiştirmesi kamil manada mümkün değildir.

Medeniyetin seçkin temsilcilerinden sayılan Batı Milletleri hala barış ve mutluluğun yollarını ararken, büyük düşünürümüz Mevlana bunu 13. asırda bulmuş ve yaşamıştı (Erkek, 2008).

Ünlü psikologlardan J. Piaget'nin, "zihinsel gelişim kuramı" nın son merhalesi, Mevlana'nın, "benlik ve gurur kafesinde insan, uzun vadeli düşünemez ve uzağı göremez, eğitim onu bu kafesi kırarak hale getirir ve ona uzun vadeli görüş ve uzun vadeli düşünme sanatını öğretir" görüşüne yaklaşmaktadır. O, insanlığın varabildiği bütün eğitim idealinin kat kat derinliğine bundan asırlar önce varmış bulunuyordu(Usta, 2010:6).

Mevlana'nın eğitim anlayışını anlamaya çalışırken biz, onun alışılmışın dışında düşünceler ürettiğini müşahede ettik. O, "benliğinden sıyrılma" anlayışını eğitime sokan öncülerdendir. Taha Suresi'nin 12. ayetinde geçen "nalınlarını/ayakkabılarını çıkar" ifadesini, her iki alemi terk etme şeklinde izah eden ilk düşünür olabileceğini tahmin ediyoruz. Yine aynı suredeki "asanı bırak" ibaresinin, benliğinden sıyrılma olarak, izah etmesi, onun ne denli derin bir düşünür olduğuna ve eğitim ağırlıklı fikir ürettiğine delil teşkil etmektedir. Kendine yönelmek, kendini hissetmek, kendini arındırmak/tezkiye ve dua gibi metotları eğitime kazandırmıştır. Herkese anlayışına göre hitap etme metodunu benimsemiştir. Gözlem ve şüpheyi de metotları arasında saymaktadır. Hakikate ulaşmak için şüphenin zaruri olduğunu gören belki de ilk düşünürdür. Değişim, yenilik, gelişme ve yücelme gibi çok çağdaş olan hedefleri, yaşadığı çağdaş eğitime gaye olarak tayin etmesi, ne denli ileri görüşlü bir düşünür olduğunun göstergesidir(2010:7).

Mevlana'nın eğitim anlayışını incelediğimiz zaman hayat boyu eğitim felsefesine yakın olduğunu görürüz. Çünkü, Mevlana tüm birikimini Kur'an'dan ve sünnetten almış, bunu da sürekli hatırlatarak vurgulamıştır. Çocuklarımızı yetiştirmek, eğitmek ve kaliteli bireyler olmalarını istiyorsak; Mevlana'yı okumak, öğretmek ve anlamakla başlamalı ve başlatmalıyız.

2.5.2. Mevlana'ya Göre Akıl- Aşk- Gönül ve Eğitim İlişkisi

"Mevlana'mız, "insan, ruh, akıl ve sevgi üçgenidir." buyuruyor. Evet, insan bu dünyada hayatta oldukça bu üçgende bütünleşen bir bütündür" (Çelebi, 1989:26). Mevlana, akıl- aşk- gönül gibi kavramların, insanların eğitilmesindeki önemine sık sık vurgu yapar ve eserlerinde bu konuyu benzetmeler yaparak açıklamaya çalışır.

Mevlana, insanı topraktan yaratılmış bedeni, cevheri iyi olan bir demir madenine benzeterek; kapkara demirin cilalanıp ayna yapılabilmesi gibi insanın da

akıl ile olgunlaştırılarak yani eğitilerek gerçekleri berrak bir şekilde görebilmesinin sağlanabileceğini söyler (Ergün, 1993).

Düşünürümüz Mevlana, iki çeşit akıldan bahseder; bunlardan birincisi, okulda ve dışarıda okuyarak, dinleyerek, görerek, yaşayarak ve çalışarak kazanılan akıldır. İkincisi, Allah ihsanı olan akıldır ki bu olmadıktan sonra bilgi kazanma da olmaz, bilgi üretme de. Allah ihsanı akıl, hem bilgi kazanır hem de gönüldeki bilgiyi olgunlaştırır diyen Mevlana, gönülde olgunlaştırılmadıkça, çeşitlendirilip üretilmedikçe ham bilginin hiç bir işe yaramayacağını ifade eder (Ergün).

Hız. Mevlana aklın insanı, geminin demiri bağladığı gibi sabitlediğini söyler. Mevlana, akılsız kişileri her türlü yelin alıp gideceğini çünkü onların güç olarak sağlam olmadığını; Kötü ve hayırsız adamın lengersiz; demirlenmemiş gemi gibi olduğunu ve böyle bir geminin de deli rüzgardan kurtulamayacağını belirtir. Mevlana, akıllı kimseye emniyet ve huzur verenin akıl lengeri olduğunu öyleyse insanların da kendilerini akıl demiriyle bağlamaları gerektiğini belirtir. Mevlana'ya göre, insan o cömertlik denizinin inci hazinesinden akıl ve fikir kazanırsa onların yardımıyla gönül, marifet elde eder, gönüllükten çıkar, yücelir, gözler de nurlanır (Yılmaz, 2005). Aklın rızkı ispat ve delildir, insan akı bu yönüyle geniş ve soyut hakikatleri anlayamaz çoğu yerde yetersiz kalıp evham ve vesveseye düşer. Bu yönüyle Mevlana, eğitimin aklın parlaklığını arttırdığını; aklın da tecrübe ve öğrenmeyle beslendiğini, bilgili olmanın ölçüsünün tecrübe ve öğrenme olduğunu belirterek aklın eğitime dikkat çekmiştir. "Mevlana, akıllı kişiye bir işaret yeter, der" (Çiçek, 2003:297).

Mevlana, bir kimsenin değerinin, bedeninin olgun olmasında, saçının sakalının ağarmasında değil de aklının olgun ve bilgili olmasında gerektiğini ifade etmiştir. Gördüklerinden ders almadıktan, düşünüp kendini olgunlaştırmadıktan sonra çok yaşamanın bir anlamının, değerinin olmadığını anlatan Mevlana, eğer gönülde gurur ve kibirle dolu ise, saç- sakal ağarmasının bir olgunluk kanıtı olmadığını; aklın olgunlaşması için insanın taklitten sakınması, görünüşe bakarak karar vermemesi, her şeyin iç yüzünü araştırması gerektiğini söyleyerek akıl ve tecrübe ilişkisini açıklar.

Mevlana, aklın düşmanının nefis olduğunu Mesnevi'deki şu sözleri ile açıklar; "Bil ki akıl, bir başka akılla eş oldu mu; kötü iş işlemeye de engel olur, kötü söz söylemeye de; Fakat nefis, bir başka nefisle dost oldu mu, cüz'i akıl, tembelleşir, işsiz- güçsüz kalır" (Gölpınarlı, 1989:18).

Mevlana'ya göre akıl dünyalık işlerimizde son derece yararlıysa da, görevi icabı o, gerçeklere ve Allah'a ulaşmada zaman zaman bir engel olabilir. Bu kutsal yolculuk için başka bir araç gerektir ki, o da Allah aşkıdır (Demirci, 1989).

Mevlana'ya göre, aşk insan iradesine etki eden bir iç kuvvettir. Aşk, evrendeki görünen ve görünmeyen her bir hareketin çıkış kaynağı olan Yaratıcıya ait sırların bir usturlabıdır (Este'lami, 2003). Aşk, insan davranışlarını, iç karşı koymaya karşı yönlendiren bir iç çekim gücüdür.. Mesleğinin aşığı, işinin aşığı, ibadet ve hizmetinin tutkunu, insanların içindeki ateşin adı aşktır. Aşk sayesinde insanlar işlerini isteyerek ve zevk alarak yaparlar.

Mevlana, eğitimin aşkla gerçekleşeceğini vurgular. Aşk ateşinde yanmanın sabırlı olmayı gerektirdiğini ve ancak bu şekilde aşık olunan şeye ulaşılabileceğini ifade eder. Hedefe ulaşmak için aşkla istemek gereklidir. Aşk'ın ateşi insanı olgunluğa ve Yaratıcıya ulaştırır. Aşk ile çile çeken kişi olgunluğa erdikçe ateş, nura dönüşür. Yani artık çekilen çile verimle sonuçlanır. Eğitimin gerçekleşebilmesi de insanın olgunlaşp, değişmesi ile mümkündür. Bu da Mevlana'nın ifade ettiği gibi aşk ateşinde yanmakla mümkündür.

"Mevlana'ya göre gönül saftır, yaratıcı gücü gelişmiştir. Gönü olgunlaştıran ise aşktır" (Erkek, 2008:24).

Aşk ile gönül birdir. Allah'ın hissedildiği yer gönül, onu hisseden güçte aşktır. Bu özelliği nedeniyle gönüldeki aşk, insan için motivasyon kaynağıdır. Aşk sayesinde topraktan yaratılmış olan insanın cesedi göklere çıkar. Aşkın gönle doğması insanın Allah'a olan yakınlıkla kendinden geçmesi demektir ki, insanı zorlamadan hayra, ibadete, güzelliğe ve kendini ciddiye almaya çağırır. Aşk bir dinamo gibi insanın kendi kendini ateşlemesini sağlar. Eğitimde bu tür bir iç motivasyon çok önemlidir. Bu olmadan Allah'a olan kulluğun, insanlara ilginin ve her türlü merakın devamı sağlanamaz (Yılmaz, 2005). Aslında Mevlana ve Şems'in ilahi aşkı buna verilebilecek en güzel örnektir. Birbirlerine bir anlamda ayna olmuşlardır. Mevlana'nın Şems'e olan sevgisi, Allah'a olan aşkının ölçüsüdür. Çünkü Mevlana, Şems'te Allah cemalinin parlak tecellilerini görüyordu. Mevlana açılmak üzere olan bir güldü. Şems ona bir nesim oldu. Mevlana bir aşk şarabı idi, Şems ona kadeh oldu. Mevlana zaten büyüktü, Şems onda bir gidiş, bir neşve değişikliği yaptı. Mevlana ile Şems üzerine söz tükenmez. Şems Mevlana'yı ateşledi, ama karşısında

öyle bir volkan tutuştu ki, alevleri içinde kendi de yandı. Mevlana'ya göre, gönlün hamlık, kabalıktan kurtulabilmesi için aşk ateşinde yanması gerekir. Dolayısıyla aşk, gönül okulunun eğitimcisidir. Gönül, eğitimin amaçlarından biri olan yüceltme görevini üstlenen etkenlerden biridir. Gönül, bedeni nefsi duygulardan temizler. Gönül eğitildiği gibi eğitir de ve işlendikçe de değer kazanır. Ayrıca gönül, insanı arayışa ve öğrenmeye götüren bir güç olarak karşımıza çıkar. Bu arayışta rehber yine gönüldür. İnsan uzuvları akıl gibi gönlün de isteği olmadan hareket edemez. İnsan gönlü istemedikçe de öğrenemez (Erkek, 2008).

Mevlana'nın gönül eğitimi, değirmen benzetmesi ile de anlatılır. Gönül buğdaya, insan değirmene, beden taşa, düşünceler de suya benzetilir. Değirmendeki buğday gönül, beden değirmen taşıdır ve buğday olan gönlü ezmekle ona çile çektirmektedir. Değirmende un haline gelen buğday incelik, benliğinden, nefsinden ve gururundan kurtulmaktadır. Düşüncelere benzetilen su da olmadan değirmen dönmez.

Mevlana'ya göre, insan hayatı gönülle o kadar irtibatlıdır ki beş duyunun hepsinin aynı su deposuna bağlı musluklar gibi gönlün dileği ve emri ile iş görmektedirler. Ona göre, gönül isterse göz, dünyaya, dünya nimetlerine bakar; gönül dilerse göz, manaya ve ilahi sırlara bakar. Nasıl ki demiri çeken mıknatıs ise metafizik alanı cezbeden de gönüldür. Nur gönülden doğar, göze vurur, gönül olmasa göz hiçbir işe yaramaz (Yılmaz, 2005).

Akıl sahiplerinin değeri varlığının merkezi olan gönlünden bilinir. "Gönül olmasa ten, konuşmayı ne bilir? Gönül olmasa ten araştırmadan ne anlar?" (Şafak ve Şimşekler, 2005).

2.5.3. Eğitimin İlahi Temeli

Eğitimin terbiye kelimesinin karşılığı, terbiyenin de "Rabb" kelimesiyle ilgili olması, eğitimin ilahi kaynaklı olduğunu göstermektedir (Yılmaz, 2005).

Mevlana, Yüce Allah'ın insanı yaratmadan önce ona, varlıklara verdiği bilginin en çoğunu verdiğini ve bu bakımdan bir insanın yapacağı ilk ve en önemli

işin kendisini bilmek olduğunu ifade eder. Gerçekten kendi varlığının özüne ulaşan insan, Rabb'ini de bilir, çevresindeki pek çok şeyi de gerçeğe uygun şekilde anlar ve değerlendirir. Mevlana, bir insanın sadece akli ve duyguları ile hareket edemeyeceğini ve etrafında olup biten her şeyin, aslında, Allah'ın ona bir yön gösterme biçimi olduğunu ifade eder. Mevlana'ya göre, bir insan kılavuzsuz bir yere gidemez, ustasız bir sanat öğrenemez. Olayların sebepsiz olmadığı, çocukların anasız-babasız doğmadığı gibi, insanın derinliklerindeki bilgilerin, aklın ve mantığın da bir sebebi, yaratıcısı vardır. Kur'an-ı Kerim'in bazı ayetlerinde yüce Allah'ın insanlara öğreticilik yaptığı açık açık anlatılmaktadır (Ergün, 1993).

"Rahman Kur'an'ı öğretti."(Kur'an-ı Kerim, 55/1-2).

"Oku Rabbinin adıyla ki, bütün mahlukatı yarattı. İnsanı da kan pıhtısından var etti. Oku, Rabbin büyük bir kerem sahibidir. Öyle bir Rab ki, kalemlle öğretmiştir, insana bilmediğini belletmiş-tir."(Kur'an-ı Kerim, 96/1-5).

Mevlana, insanların yaptıkları eğitimin söze, göstermeye, yaptırmaya, tekrar ettirmeye dayandığını, bir çocuğunun kulaklarının, çevresindeki insanların sözlerini dinledikten, anladıktan sonra çocuğun konuşmaya başladığını, ama insan kör, sağır, dilsiz de olsa Allah'ın onunla konuşabileceğini; Allah'ın insanı, eğitilebilecek varlıkların en uygunlarından yarattığını ve insanın sahip olduğu bilginin yüce Allah'tan kaynaklanmasının da, insanın Allah katında ne kadar değerli olduğunu ifade eder.

Mevlana, dünyada insan için en iyi öğretmenin Allah olduğunu ve buna dayanarak insanın esas varlığını, kişiliğini oluştururken de çevreden değil de Allah'tan öğrendiklerine dayanması gerektiğini ifade eder.

Mevlana, Allah'ın bir varlığa öğrettiğini diğer varlıkların ne kadar taklit ederlerse etsinler, aynısını yapamayacaklarını, örneğin bir bal arısına petek yapma yeteneğini bir kuşun ya da bir aslanın asla yapamayacağını bizlere anlatır. Bu evrendeki her şeyin tüm boyutlarında Allah'ın bilgisi dahilinde olduğunu ifade eder.

Mevlana gerçek bilginin, Allah katından verilen bilgi olduğunu söyler. Ayrıca Mevlana bilgilerin yanı sıra, Allah'ın insanın ahlakını da kendi sıfatlarının yarattığını, bütün davranışlarımızın, öğrenmemizin Allah'ın elinde olduğunu, Allah'ın bize verdiği tüm bilgileri, okumadan, çalışıp çabalamadan doğrudan bize verdiğini; bitkilerde, hayvanlarda ve cansız maddelerde de örneğini gördüğümüz bir çok

bilginin de Allah tarafından, eğitim ve tecrübenin dışında verildiğini bizlere anlatır ve verdiği örneklerle görmemizi sağlar hatta eğitim vasıtasıyla bile kazandıklarımızın Allah'ın takdiri ile gerçekleştiğini söyler.

Mevlana, insanın esas amacın, Allah katında verilmiş bilgiyle hareket etmek ve Allah'ın rızasını kazanmak olduğunu söyler.

Mevlana, Allah'ın bilgisine ve sırrına teslim olmadıktan sonra bu dünyadaki maddenin bilgisine sahip olmanın, hatta hayvanların ve kuşların dillerini bilmenin, bunlarla gururlanmanın, büyüklenmenin yanlış olduğunu, bilginin suret bilgisi değil can bilgisi olması gerektiğini, taklit bilgisi değil öz bilgisi olması gerektiğini, düzen bilgisi değil Allah tarafından belletilmiş bilgi olması gerektiğini ifade eder (Ergün, 1993).

2.5.4. Eğitimin Gücü

Mevlana'nın eğitimle ilgili ele aldığı konulardan biri de eğitimin gücü meselesidir. Bu konudaki görüşünü eğitim tanımını yaparken açıkça ortaya belirtmektedir.

Mevlana'ya göre, eğitim, her eksiği tamamlayan bir faaliyettir; Her bitkiye hayat veren su gibi, eğitim de insana manevi hayat veren bir fiildir; Eğitim, eğitimden yoksun olanlara can kaynağından arklar açmaktır; Eğitim, gönlü, canı, aşkla, sevgiliye kavuşması için harekete geçiren güçtür. Zira gönül dereye, gam da ateşe benzer. Aşkın ateşinde yanmak, eğitimden geçmektir. Eğitim bir öze yönelme, özü görme sanatıdır. Eğitim bir bakıma değişim ve olgunlaşmadır. Eğitim, olgunlaşmak için pişmektir, korumaktır, takip etmektir ve yüceltmektir. Böylece Mevlana, eğitimin tanımında merkeze insanı alarak her şeyi ona bağlamış ve doğadan örneklerle eğitimin bir sanat olduğuna dikkat çekmiştir. Mevlana eğitimi bir gelişme, değişme, olgunlaşma ve zenginleşme olarak görmüştür. İnsana şekil vermek için iç dünyasına girme sanatı olarak takdim etmiştir. Eğitim faaliyetini bir hayat verme, biçime sokma olarak tanımlamıştır (Usta, 1995).

Mevlana, eğitimin gücü üzerinde durarak eğitimi, insan kalbinin yanlış fikir ve düşüncelere kapılmadan, insan yanlış davranışlara girmeden önce aydınlatılması ve temiz tutulması şeklinde tarif etmiştir. Mevlana için eğitim alışkanlıklarımızın, düşüncelerimizin özüne işlememesi için bir çaredir (Bayraklı, 1989).

Mevlana'ya göre eğitimin gücü ve önemi çoktur, özellikle de olgun, bilgi ve hünerin insan ve toplum yararına nasıl kullanılacağını bilen insan için. Bilen insanın çeşitli konulardaki yaklaşımı, bilmeyenlerden farklıdır. Bilen insanla bilmeyen insanın hayat karşısındaki durumunu anlatmak için, şu misal verilebilir; Bir olayı veya yabancı bir yeri bilmeyen insanlara anlatan bir adam düşünelim. Orada bulunan insanların o olay ve yer hakkındaki bilgileri, ancak o adamın anlattığı kadardır. Ancak o toplulukta bulunan bir kişi, o anlatılan olaya tanık olmuş veya anlatılan yerde yaşamışsa, anlatılanlar hakkında çok daha fazla tasavvura sahip olur, anlaması daha ayrıntılı ve sağlam olur (Ergün, 1993).

Mevlana, eğitimin gücünün büyük oranda insanlara verdiği bilginin gücüne bağlı olduğunu söyler ve eğitimin gücünü tam olarak gösterebilmesi için de bilginin kullanılıyor olması ve içselleştirilmesi gerektiğini belirtir.

Mevlana eğitimin gücünü açıklarken huy kavramının üzerinde durur. Huy sonradan kazanılan ve doğuştan getirilen olarak ikiye ayrılır. Sonradan kazandığımız huylar, genellikle alışkanlıklarımızla elde edilenlerdir. Mevlana, bu çeşit huylarımızın değişebileceğini söyler. Bu görüşüyle Mevlana, eğitimin doğuştan getirdiğimiz huyu değiştiremeyeceğini, ama sonradan kazanılan huyu değiştirebileceği sonucuna ulaşarak eğitim faaliyetlerinin güç ve sınırlarını belirlemiş olur.

Mevlana eğitimin gücünden bahsederken eğitimi sonsuz bir güç olarak da görmemektedir. Eğitimde kaderden bahsetmektedir. Kaderle eğitimi birbirinin tersi olarak değil de birbirini tamamlayan iki faaliyet olarak görmemektedir. Mevlana, eğitimin insanı, ona biçilen kaderin elinde geliştirilebileceğini söylemektedir. Mevlana, kaderin var ettiğini, eğitiminde var olanı geliştirdiğini söylemektedir. Aynı zamanda Mevlana, kaderin eğitimin hedefini belirleyerek insanı ona götürmeye çalıştığını belirtir.

Mevlana, eğitimi her şeyi bir anda değiştirecek sihirli bir değnek olarak görmemektedir. Çünkü Mevlana biliyor ki, eğitim Allah'ın bize yaratılıştan verdiği

geliştirebilir ve yaratılışımızda olmayan bir şeyi var edemez. Onun için, Mevlana, kalbi akça olan kafirlerle altın gibi olan temiz kişilerin, aynı ilahi eğitim potasına girmelerine rağmen, kafirlerin kalbi kararırken temiz kişilerin kalplerinin parladığını belirtir (Bayraklı, 1989). Aşağıda Mevlana'ya ait olan ifade bu hususu çok güzel açıklanmaktadır:

" İsa, bakırını altın eder, altının varsa mücevher yapar, mücevherin varsa onu daha da güzelleştirir, aydan da, güneşten de daha güzel bir hale sokar"(Özdemir, 2011:6).

Mevlana'nın bu sözüyle, eğitimin gücünün sınırlarını çizmiştir. Bu düşünceye göre, eğitimci bakırı mücevher yapamaz. Ancak, bir üst seviyesi ne ise oraya çıkartabilir. Yani, eğitimci zeka seviyesi düşük birinden dahi yapamaz. Ancak, üstün zekalı birini en üst zirveye taşıyabilir (Özdemir).

Mevlana, eğitimin gücünden tam olarak yararlanabilmek için öğrencinin her yönüyle eğitimcisine bağlanması gerektiğini söyler ve eğitimci ile öğrenci arasındaki ilişkiyi ve eğitimin gücünü, marangozun tahta ile olan ilişkisiyle açıklar.

Mevlana, öğrenciyi tahtaya, eğitimciyi de marangoza benzeterek; Öğrencinin keserden de çividen de kaçmaması gerektiğini ve tahta gibi benliğinden vazgeçerek, keserin düşüncesine aykırı davranmaması gerektiğini ifade eder. Tahtanın marangozdan kaçarsa, ateşte odun olmaktan başka bir işe yaramayacağını bilmesi gerektiğini ve marangoza teslim olan tahtanın, şekil alıp işe yarar hale geleceğini belirtir. Mevlana, eğitimin de bir etkileşim faaliyeti olduğunu ve eğitimcinin öğrencisini etkilenmeyecek hale gelinceye kadar etkileyeceğini ve ancak eğitim faaliyetinde şekillenen insanın, yarayışlı hale geleceğini ifade eder (Özdemir, 2011).

Mevlana'ya göre, eğitim insanın yaratılış gerçeği üzerine kurulmalı, kişilerin fitratlarındaki becerileri geliştirmeli, onların gönüllerinin hizmetine verilmelidir (Ergün, 1993).

Mevlana, ahlak görüşünü insan sevgisini temel alan bir anlayış çerçevesinde beyan eder, manevi değerlerin kazanılmasında da eğitimin varlığına büyük bir önem vermiştir (Lin, 2010). Mevlana, çocukluk çağlarından itibaren kendini öğrenmeye adanmış ve gençlik yıllarının son dönemlerinde öğretmenlik mesleğini icra etmiştir. Mevlana, insanlar arasında dil, ırk, inanç veya sınıf farkı gözetmeksizin herkesin ideal yetkinliğe erişebileceği ile birlikte eğitimde eşitliği esas kural olarak kabul

eder. Böylece Mevlana, edinilen bilginin doğrudan eğitim ile şekilleneceğine inanır. Mevlana, noksan bilginin, bir şeyi, bir şeyden ayırt edemeyeceğini; eksik bilgi ile şimşegün güneş sanılabileceğini ve kendi hünerine, kendi dileğine dayanıp güvenen kimsenin kılavuzsuz giderse aşağı bir hale düşebileceğini söyler (Lün Yü,1999).

2.5.5. Eğitimin Amaçları

Mevlana, bireylerin durumlarına göre eğitimdeki amaçların değişebileceğini söylerken eğitimde çağların eskitemediği ve milletlerin değiştiremediği bazı değişmez hedeflerin olduğunu da belirtir. Mevlana, amaçların bireylerin içinde bulunduğu şartlara göre tespit edilmesinin hedefsizliğe bile yol açabilecek kadar sayısız amacın ortaya çıkmasına neden olabileceğini söyler. Mevlana, değişmeyen bazı amaçların tespit edilmesi ve eğitimin ona göre yönlendirilmesi gerektiğini belirtir. Mevlana'nın amaçlarından bazıları dini nitelik taşırken bazıları da genel amaçların özelliğini taşımaktadır (Erkek, 2008).

Mevlana, eğitimin temeline ihtiyaç kavramını koymuştur. Mevlana'ya göre, insan gerçekleri anladığında ya da öğrendiğinde ne kadar güçlü olursa olsun, yine de yardıma ihtiyacı vardır. Küçük çocuklar anne-babalarının kucaklarında, omuzlarında gezerler, ellerini tutarlar; ama ne zaman ayaklanırlar işte o zaman bağımsız hareket ederler ve hata yaparlar. Bu durumda, Mevlana'ya göre, insanın bundan kurtulması için temiz bir inançla Allah'a sığınması, bir taraftan da eğitilmesi gerekir.

Mevlana'ya göre, eğitimin ilk amaçlarından biri, kişinin olgunlaştırılmasıdır. Mevlana'ya göre insan sadece dışını değil, ondan daha önemli olan içini temiz tutmalıdır ki gerçekten olgun bir insan olabilsin (Arslanoğlu, 2000). Çünkü, Mevlana olgunlaşma sağlanmadan bilginin ve yeteneğin bir işe yaramayacağını; bilgisizliğin bile olgun birinde bilgi ve yeteneğe dönüşebileceğini; olgunlaşmamış birinde ise bilgi ve yeteneğin dahi bilgisizliğe dönüşebileceğini belirtir. Mevlana, olgunlaşmayı amaçlayan veya başaramayan bir eğitimin, insanlara yalnızca doğru olarak kullanamayacakları bir silah vermiş olduğunu belirtir (Ergün, 1993).

H. Muhammed, "Hikmeti, ehli olmayana öğretmeyiniz; yoksa o hikmete zulmetmiş olursunuz; ehli olandan da esirgemeyiniz, çünkü o zamanda ehline zulüm etmiş olursunuz" demiştir. Bu, bir taraftan öğretimin gerekliliğini, bir taraftan da öğretimde nasıl dikkatli olunması gerektiğini göstermektedir. Bilgi insanı uyarır ve güçlü kılar; ancak uyandırma olgunlukla olmadığı zaman sapıklık ve yanlış yönlerde gelişmeler olur. Böylece, bilginin gücü de negatif yönde kullanılmış olur. Eğitimin gerekliliği sadece çocuklar ve bilgisizler için ortaya çıkan bir durum değil, olgun ve bilgin kişiler içinde bir mecburiyettir. Gene H. Muhammed'in "*Bazınız bazınızdan ilmi gizlemeyiniz; çünkü ilimdeki hıyanet, maldaki hıyanetten daha çetindir.*" hadisi, bu hususta çok sağlam bir ilkedir. Bilen kişilerin, bildiklerini bilmeyenlere ve yeni yetişenlere öğretmeleri, kendileri ve insanlık için en temel görevdir (Ergün, 1993:283).

Mevlana, insan benliğini muma benzetir. Mum eridikçe ışık verir. Mum erir biter ama etrafını aydınlatır. İnsan da benliğini eritip etrafa ışık saçmalıdır (Usta, 1989). Bu sebeple Mevlana insanın benliğinden sıyrılmasını eğitimin bir amacı olarak belirtir.

Mevlana, eğitimin amacının insanın bu dünyadaki yaratılış amacıyla uyumlu olması gerektiğini ve eğitimin hiç bir kademesinde, esas büyük amacın gözden kaçırılmaması gerektiğini belirtir. Çünkü, ona göre insan bu dünyaya belli bir amaçla, belli bir iş için gelmiştir ve bir çok şey yapıp ta bu amacı yerine getirmezse, hiç bir işe yaramaz.

Mevlana'ya göre, insan bu dünyada bir çok iş yapabilir; yaratılan varlıkların özelliklerinden de faydalanarak onlarla iş birliği halinde bir çok yeni ürünler ortaya çıkarabilir; ama eğer yaratılış amacına uygun yaşamazsa, bu yaptıkları anlam ifade etmez.

Eğitim amacının belirlenmesinde, insanın yaratılış ve varoluş amacının çok önemli olduğunu belirten Mevlana, insanın eğitimi söz konusu olduğunda, onun yaratılış ve varoluş amacının birinci planda olması gerektiğini, insanın yaratılışındaki asıl amacın Allah'a kulluk etmesi olduğunu, insanın bu dünyada bir çok işler yapabileceğini ama yaşamının en son amacını hiç unutmaması gerektiğini, bu nedenle de insandan amaç, bilgi ile bilerek ibadet etmesi olduğunu belirtir.

Mevlana, eğitimin amacının her zaman üst seviyelerde olması gerektiğini ve eğitimin insanı genişletip, geliştirmesi üzerinde durmuştur. Bir hayvanı terbiye edip bir iş yapmaya alıştırdığımızda, değerli bir taşı işleyerek değerli bir mücevher haline getirdiğimizde ya da bilgisiz bir kimseyi bilen, olgun bir kişi haline getirdiğimizde önemli bir iş yapmış olduğumuzu anlatır.

Mevlana, eğitimin amaçları arasında, eğitimin insanlara değişik bakış açısı kazandırmak olduğunu ve bu bakış açısı ile varlıkların, olayların dış yüzünü değil, içteki gerçek anlamını görebilmek olduğunu söyler. Bunu şu şekilde anlatır; biri altından yapılı güzel bir bardak, diğeri ağaçtan yapılmış kırık dökük bir bardak, ikisinin içi de dolu olarak insanlara sunulduğunda bir çok kişinin altından yapılı bardağı tercih ettiğini ama altından olan bardağın içinin zehir, diğerinin temiz su dolu olduğunu öğrendiklerinde ise insanların bakış açılarının tamamen değişeceğini ve bu noktadan hareketle insanlara verilecek eğitimin öze yönelik olması ve her şeyin özüne bakılması gerektiğini ifade eder. İnsanın kendi içine yolculuk etmesi gerektiğini söyleyen Mevlana, eğitimin insanlara kazandıracığı bakış açısı ile aleti değil aleti kullanan gücü, dağdan yankılanan sesi değil bizzat sesi çıkararı göreceğini söyler (Ergün, 1993).

Mevlana, eğitimin amaçları arasında insanın bedensel büyüme ve olgunlaşmasına paralel olarak ruhsal ve zihinsel olgunlaşmanın da sağlanması gerektiğine değinir. Eğitimin odak noktasının insanın iç dünyası olduğunu, eğitimin işe yaraması için kişinin olgunlaşması gerektiğini, olgunlaşmanın ise kişinin kendi iç dünyasını tanıması ve kendi iç dünyasına ulaşması gerektiğini söyleyen Mevlana, eğitimin amaçlarının tamamının aslında kamil insanı yetiştirmek için belirlenen amaçlar olduğunu belirtir.

Mevlana'ya göre kamil insan; geçici fikir ve davranışların peşinden koşmayan, daima ileriye dönük düşünen, kalıcı ve geliştirici fikirleri takip eden, olgunluğa doğru ilerleyen, Allah inancı olan ve asıl amacı her şeyin sonunda Allah'a ulaşmak olan insandır (Erkek, 2008).

Mevlana'nın eğitim amaçları, olgunluğa erişmiş, bütüncül ve ileriye dönük insan yetiştirmeye yönelik olup günümüzdeki eğitimin genel amaçları ile örtüşmektedir.

2.5.6. Eğitime Etki Eden Faktörler

Kalıtım, yetenek, gelişme ve olgunlaşma, eğitim sırasında kullanılan teknikler gibi eğitime etki eden faktörler vardır. Eğitimde bunlara dikkat ederek hedefler belirlemek ve gidiş yolları bulmak hem eğitimin başarısını arttıracak hem de kişiler ve toplum açısından olumlu sonuçlar ortaya koyacaktır.

2.5.6.1. Kalıtım

Mevlana'ya göre, insanlar arasında çeşitli yönlerden farklılıkları vardır. Göz rengi, deri, saç rengi, boy, cinsiyet gibi farklılıklar da insanların yaratılışlarına kadar gider. Yeryüzündeki insanların akılları arasındaki farklar da derece bakımından yeryüzünden gökyüzüne denktir (Ergün, 1993).

Mevlana, varlıkların birbirinden farklılıklarının sadece görünüş bakımından olmadığını, görünüşlerdeki benzerliklerin de bir iç ve asıl benzerliğin olacağına delil sayılmadığını; şeytanın görünüş olarak meleklerden biri olduğuna, hatta bilgi olarak en üstünleri sayılmasına rağmen liyakat sınavından geçemediğini, Nuh peygamber'in oğlunun bedensel olarak babasına benzemesine rağmen iç dünyasının kapkaranlık olduğunu bizlere anlatarak görünüşlerin insanları yanıltmaması gerektiğini ifade etmiştir. Böylece değerlendirme yaparken acele etmeden ve değerlendirmeyi öze yönelik yaparak benzerlik ve farklılıkların yanıltıcılığından kurtulabileceğimizi belirtir (Ergün).

Mevlana, eğitim ile kişinin doğuştan getirdiği yapı arasında sıkı bir ilişki vardır. Eğitimin insanlara faydalı olabilmesi için okul hayatının, öğrencilerin doğuştan getirdikleri yapıların uyum içinde olması gerekir. Bu uyum, ilişki olmazsa ortada bir eğitimin oluşumu ve olumlu değişimin olmayacağını anlatır.

Mevlana, insanlar arasındaki fiziksel farklılıkların olduğuna değinmekte; ancak insanlar arasındaki akıl farkını daha farklı değerlendirmekte ve kalıtımın insan davranışlarını etkilediğini, değiştirdiğini ifade etmektedir (Tekin, 2012)

2.5.6.2. Yetenek ve Yatkinlık

Mevlana'ya göre; insanda yetenek ve yatkinlık olmazsa çevresel şartlar ve uyaranlar istenilen etkiler yapamazlar. Örneğin, güneş çevresindeki her şeye aynı etkileri göndermesine rağmen altın güneş altında parlarken, söğüt ağacı parlamaz, ama yeşerir, güneş canlı ağaçları yeşertirken de kuru ağaçlara da bu etkiyi yapmaz (Ergün, 1993).

Mevlana'ya göre, bir insanın bir alana yeteneği yoksa ne yaparsa yapsın o alanda asla mükemmelleşemez. Bunu ancak yetenek ve yatkinlık sayesinde yapabilir (Tekin, 2012).

Mevlana, yeteneklerin bir bitkinin tohumu ve kökleri gibi olduğunu; görünürde bir şey olmasa da uygun çevre koşulları ile dalların, yaprakların ve diğer özelliklerinin kendisini belli edeceğini belirtir ve insanların yaptıklarının da akıl ve yeteneklerinden ortaya çıkacağını ifade eder.

Mevlana, bir varlıkta yetenek ve yatkinlık olmadığı sürece dışarıdan hiç bir şeyin ona etki edemeyeceğini ifade eder ve duyacak kulağın, anlayacak zihninin, gönlün olmadıktan sonra dışarıdan bir şeyler söylemenin anlamının olmadığını; kuru bir ağaca içinde ıslaklık, dirilik olmadıktan sonra yüzlerce kova su dökmenin fayda vermeyeceğini, ağacın yeşermeyeceğini; görme kabiliyeti olmayan gözün bütün evreni ışık kaplasa da göremeyeceğini; çevrede olup bitenleri anlamak, değerlendirmek için beden ve ruhta bir çok yeteneklerin bulunması gerektiğini belirtir. Mevlana, ay ışığının bütün çevreyi aydınlatabildiğini fakat evin penceresinin boyutu ne kadar ise ışığın evin içine o kadar girebileceğini anlatırken yetenek ve yatkinlığın önemini vurgular. Her varlık bu dünyadan kendi ihtiyacı kadar faydalanır ve kendi ihtiyacı ne ise, ona o kadar yönelir (Ergün, 1993).

Mevlana, eğitimin en önemli faktörlerinden olan yetenek ve yatkinlıkların büyüme, olgunlaşma, ihtiyaç, çevre şartları ve uyaranları gibi bir çok faktöre bağlı olduğunu belirtir.

2.5.6.3. Gelişme ve Olgunlaşma

Mevlana, her varlığın en anlamlı döneminin olgunluk dönemi olduğunu ve her varlığın kendi olgunluk döneminde değerlendirilmesi gerektiğini belirtir. Mevlana'ya göre, insanların kritik dönemleri vardır. Eğer, insanlar bu dönemleri gelmeden ya geçtikten sonra şekil verilmek istenirse, çabalar ve eğitim boşa gidecektir. Örneğin, küçük kasları gelişmemiş bir çocuğa el yazısı yazmayı öğretmek gibi. Ayrıca Mevlana'ya göre, insanın eğitim faaliyetlerinden önce hazırlanması yani hazır bulunuşluk düzeyine getirilmesi gerekir. Yeterli büyüme ve olgunlaşma seviyesine getirilmiş kişi eğitimde başarılı olur.

Mevlana, insanların ham bir meyve gibi yeteri kadar bilgi ve beceri sahibi değillerse, dikkatli hareket etmeleri gerektiğini; bir işi yapmadan mutlaka gerekli olgunluk ve bilgi şartlarının yerine getirilmesi gerektiğini ve eğitimde gelişim kademelerine mutlaka dikkat edilmesi gerektiğini belirtir.

2.5.7. Eğitim Tekniği

Dünyada her işin bir yöntemi vardır. Yolu ve yöntemince yapılmayan işler, zorlaşır. Eğer, bir işin yolu ve yöntemi bulunursa, o iş de o kadar kolay olur.

Mevlana'ya göre, bilgi ve beceriler, insanlara yapılacak işlerin yollarını gösterir. Elbise dikmek isteyen kişi, terzilik bilgi ve becerisine sahip değilse, elbiseyi kolayca ve güzel bir şekilde dikemez, yüzme bilmeyen kişi suyun içinde batar. Bilmeden ya da deneyim kazanmadan bir işi yapmaya kalkması çok zor gelir kişiye; işi kolaylaştıran şey ise bilgi ve deneyimdir (Ergün, 1993).

Mevlana, eğitim yoluyla olgun, bilgili bireyler yetiştirebilmesi için belli metotlar ortaya koyar. Mevlana, bu metotları da insan fitratı üzerine temellendirir ve bunu da iki hususa dayandırır (Erkek, 2008).

a) İhtiyaç: Mevlana'ya göre, Allah, insanı bütün yetenekleri gelişmiş bir şekilde yaratmış olsaydı; insanın eğitime ihtiyacı olmazdı. Demek ki insanın ham kabiliyetlerle yaratılmış olması onda bir ihtiyaç içinde olma durumunu ortaya çıkarmaktadır (Usta, 1989).

b) Ferdi Farklar: Mevlana, yeryüzündeki bütün canlıların birbirinden farklı yaratıldıkları gibi, insanların bireysel farklılıkları bulunduğunu söyleyerek eğitim anlayışına bazı temel hususlar getirmektedir. Ona göre insanların doğuştan farklı yeteneklerle yaratılması, eğitim ve öğretim de farklı bilgi alanlarına yatkın olmamızı sağlar (Usta, 1989).

Mevlana'nın eğitim ve öğretimde kullandığı yöntemleri (metotları) şöyle sıralayabiliriz:

1. Genelleme: Mevlana'ya göre, bilmeyenler bilenlerden, bilinmeyenler bilinenlerden çok daha fazladır. Dolayısıyla, insanın bilmedikleri de bildiklerinden çok fazladır. Ancak insan, bilmediklerini bildiği bazı şeylerden çıkarabilir. Az bir bilgisini, genelleme yoluyla çok bilgi haline getirebilir. Mevlana, bir avuç buğdayı bilen kişinin tonlarca buğdayı birazcık genelleme ile bileceğini; biraz şeker yiyen birinin şekerle yapılan yiyecekler içinde şekeri kolaylıkla bulacağını ifade eder. Mevlana, genelleme yoluyla çeşitli bilgilerin insanın aklında kalacağını ve daha sonraki benzer durumlarda da kullanacağını söyler (Ergün, 1993).

2. Yakından Uzağa: Mevlana'ya göre, bir merdivenden nasıl basamak basamak çıkarak yükseliyorsak, eğitimde de en yüksek noktalara kadar basamak basamak çıkılmalıdır. Mevlana'nın bu yöntemi genellikle Allah'ı anlamak için kullandığını verdiği misallerden anlıyoruz.

3. Özelden Genele: Mevlana öğrencilerine parçadan bütünü hissetmeleri gerektiğini nasihat eder. Özeli geçici olduğunu, buradan kalıcı genele ulaşılması gerektiğini söyler.

4. Ödüllendirme: Mevlana'ya göre, öğretmen yeni öğrenmeye başlayan ve yanlışlar yapan öğrencisine bütün yanlışlarını birden göstermemeli, hatta bazı yanlışlarını görmezden gelerek öğrencisini övmeli, bazı yanlışlarını gösterip bunları düzeltirse daha iyi olacağını söylemeli, yanlışları düzeltirken öğrenciyi incitmeden, övgü ile teşvik etmeli ve öğrencisinin zayıf taraflarını da güçlendirmelidir.

Bu metotla ilgili olarak Mevlana şöyle der: "Hayvan yediğiyle gelişirken, insan yaptığıının övülmesini duymakla gelişir. Yaptığıyla övülmesini istemesi insanda doğuştan vardır. Çünkü onu yaratan da şükredilmesini ve övülmesini ister"(Usta, 1989:163).

5. Sevgi yöntemi: Mevlana, sevgi ölüleri bile diriltir, sözü ile tasavvufta terbiye metodunu özetler. Sevgi olmadan terbiye metodunun düşünülemeyeceğini; Sevgi köprüsüyle gönüllerin birbirine bağlandığını belirtir. Bu yolla insanların iyilik ve faydalı işle yapmada birbiriyle yarışacaklarını ifade eder (Doğan, 2014).

6. Örnek Olay: Mevlana'ya göre, sözler gerçekleri yansıtsa bile insanlar bazen sözlerdeki anlamı kavrayamazlar. Bunun için insanlara gerçek hayattaki varlıkları, olayları göstermek gerekir. İnsanlara anlayamadıkları şeyleri örnekler vererek yardımcı olunabilir.

7. Seviyeye Göre Hitap Etme: Mevlana, öğretmenin bir şeyler öğretirken çocuğun seviyesine göre hareket etmesi gerektiğini belirtir. Mevlana, öğretmenin sorumlu olduğu öğrencilerin, zihinsel, bedensel ve yaş olarak bulunduğu olgunluk seviyesine göre bir tutum ve davranış göstermesi gerektiğini belirtir. Mevlana, eserlerinde konuların anlaşılmasına çok önem vermiştir. Bu yüzden, Mevlana, sözü herkesin anlayabileceği ölçüde söylediğini ve Peygamberimizin, insanlarla akılları ölçüsünde konuşun, hadisine dikkat gösterdiğini belirtmiştir (Özdemir, 2011).

8. Kıssa: Mevlana kıssaları, insandaki disiplin duygusunu harekete geçirir. Kıssalarda insan davranışlarındaki olumlu ve olumsuz durumlar birlikte verilerek, insanların olumsuz davranışların zararlı sonuçları ile olumlu olanların zaferini bir arada görüp hissetmesi sağlanarak insanları kötü davranış ve düşüncelerden uzak tutmak amaçlanır.

9. Gözlem Metodu: Mevlana bu metodunda insanın yalnızca biyolojik gözü ile değil gönül gözü ile de gözlem yapması gerektiğini belirtir. Çünkü, Mevlana kesin ve net bilginin elde edilebilmesi için gönül gözüne ihtiyaç olduğunu belirtir.

10. Akran Öğretimi: Mevlana, evrendeki her cins kendi cinsine çeker eğiliminin çocuklar dünyasında da geçerli olduğunu, çocukların çocuklarla daha iyi anlaşır, daha iyi oynayacağını, cinsin daima kendi cinsine aşık olduğunu ifade eder (Ergün, 1993).

11. Soru-Cevap Yöntemi: Soru-cevap yöntemi, eğitim- öğretimin verimli hale gelmesi, öğrencilerin eğitim uygulamalarına daha aktif katılmalarının sağlanması ve eğitimle hedeflenen hususlara en kısa yoldan ulaşılması açısından öğreticilere sık sık başvurulması gereken bir yöntem olma özelliği taşımaktadır (Özdemir, 2011).

Mevlana'ya göre, soru sormak, öğrenmenin başlangıcıdır. Bazen soru sormak öğretmenin de başlangıcı ve en etkili vasıtalarından biri olabilir. Mevlana, bir sorunun pek çok şey anlatabileceğini, pek çok anlamsız bilgi ve parçaları anlamlı olarak düzenlemeyi sağlayacağını ifade eder.

12. Taklit ve Tatbik Metodu: Mevlana, insanların gördüklerini tatbikte gecikmeyeceklerini; İnsanların önlerinde bir örnek gördükleri zaman tatbik etmelerinin daha kolay olacağını; İnsanoğlunun doğduğundan itibaren görerek öğrendiğini; Görmenin sözden daha etkili olduğunu belirtir. Yani, insanın önce görerek sonra taklit ederek öğrenmesinin daha etkili ve kalıcı olduğunu ifade eder (Doğan, 2014).

13. Oyun ile Öğretim: Mevlana'ya göre çocukların öğrenmesinde oyunun önemli bir payı vardır. Oyun, çocuğu büyüme ve olgunlaşmaya doğru çeken bir güç, onu belli bir seviyeden daha üst bir seviyeye çıkaran önemli bir etkidir. Çocuklar bir çok şeyi oyunun heyecanı ile öğrenir.

14. Öğüt Verme: "Kur'an-ı Kerim'de *"İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma"* şeklinde yer alan bu metot, Mevlana'nın terbiye metotlarının en önemlileri arasındadır" (Usta, 1989:164).

Mevlana, öğüdün içinde dostluk gerçeğini ifade eden bir sevgi ögesi olduğunu, öğütlerde ihanetin olmayacağını; ancak seven kişilerin öğüt verebileceğini söyler (Usta).

15. Dua Metodu: Ailenin, okulun, çevrenin hatta insanın kendi iradesinin dahi eğitim-öğretimde sınırsız bir başarı alanına sahip olmadığını gören Mevlana, terbiye ve öğretim alanında Rabbinin takdirini kazanabilmesi için insanın dua etmesini önermiş ve bu konuda Hz. Peygamber'in yolunu izlenmesini nasihat etmiştir.

16. Gösterip Yaptırma Metodu: Bilgi öğrenmenin yolunun söz; sanat öğrenmenin yolunun da iş olduğunu söyleyen Mevlana, hem öğrenmede hem de öğretme de söz dilinin yeterli olmadığını, bu yüzden de gösterip ve yapmanın gerekli olduğunu belirtir.

17. Mizah yöntemi: Şaka yapmanın öğrenciler üzerinde etki yaratabileceğine değinen Mevlana'ya göre şaka ve latifelerin doğru yönde etki etmesi ve öğrenciyi ilerletmesi için mizaha başvuracak kişinin de belli bir yetkinliğe sahip olması, büyük önem arz etmektedir(Doğan, 2014)

18. Anlatım Yöntemi: Mevlana, eğitim-öğretim işinde en fazla başvurulan yolun anlatım olduğunu, dışarıdan gelen bilgilerin anlatım yoluyla aktarıldığını; sözün hem iyilik hem de kötülük açısından insana en iyi hitap etme yolu olduğunu anlatır. Mevlana, insanların eğitilmesinde sözün, en emin ve en çok kullanılacak bir yol ve yöntem olduğunu söyler.

19. Şiir Yöntemi: Mevlana, dile hakim olan ve dili çok iyi kullanan bir şair ve müelliftir. Mevlana, vaazları ve sohbetleri sırasında şiir ve benzeri edebi vasıtalara müracaat eder ve sebebinin, insan fitratına uygun düşen şiir ve sema yolu ile o manaları onlara layık gördüğünü çünkü, Anadolu insanının, zevk ehli ve şirin sözlü olduğunu belirtir (Doğan, 2014).

2.5.8. Mevlana'nın Disiplin Anlayışı

Mevlana, insanların eğitiminde sık sık başvurulan yollardan birinin de disiplin olduğunu ifade eder. Zaten sufizm, manevi olarak kalbi arındırıp, değerlere yatırım yaparak bir kişinin karakterini ve iç dünyasını oluşturan hayat boyu devam eden İslami bir disiplin alanıdır (Karakaş, 2010).

"Mevlana, hoşgörü ve sevgiye dayanan bir disiplin anlayışını gündeme getirmektedir" (Özdemir, 2011:12). Mevlana, ruhun da, bedeninin de eğitilmesi gerektiğini; bedenin çeşitli ortamlarda disipline edilmesiyle aklın ve gönlün eğitiminin başlangıç olduğunu ifade eder ve disiplinin amacının ruha ya da bedene eziyet etmek değil, onları daha üst seviyelere ulaştırmak olduğunu belirtir.

Mevlana, sopayla kilimi, halıyı döven adamın asıl amacının kilimi-halıyı dövmek değil, kilim ile halının tozunu silkelemek olduğunu söyler. Mevlana, şırayı bile şarap oluncaya kadar küpe hapsedtiklerini; insanların eğitilmesinde de disiplinin böyle bir amacı olduğunu söyler. Mevlana başka bir yerde de bir tahtadan bir eser

yapmak isteyen kişinin tahtayı yonttuğunu ama tahtayı yontan kişinin asıl amacının tahtayı tahrip etmek değil tahtayı işe yarar bir eser haline getirmek olduğunu ifade eder (Ergün, 1993).

Mevlana, canlı varlıkların disipline edilmesinde en sık başvurulan yollardan birinin, hareketlere çeşitli yasaklar getirmek olduğunu; ancak, insanların yasaklandıkları şeylere karşı daha düşkün daha meraklı olduklarını belirtir. Mevlana, birinin aldığı bir ekmeği saklayıp ve ekmeği kimseye göstermeyeceğini, vermeyeceğini söylemesinin herkes tarafından merak edilmesine hatta bütün fırıncıların dahi ekmeğin peşin düşmesine neden olacağını ifade eder. Mevlana'ya göre, bir şeyi ne kadar hararetle gizlersek o kadar merak uyandırır. Bu yüzden yasaklamayı ve gizlemeyi, fesatçılığa imkan bırakmayacak bir şekilde yapılması gerektiğini belirtir. Mevlana, yasakların bazı toplumlara, bazı bireyleri azdırdığını bu sebeple, bu durumdan dikkatlice kaçınmak gerektiğini; serbest ve yasak kararlarını yerinde ve zamanında vermek gerektiğini ifade eder (Ergün, 1993).

Mevlana, yanlış davranışların terbiye edilmesinde yumuşak davranmanın eğitime getireceği olumlu, verimli ve toplayıcı olacağını ifade eder. Yanlış davranışların disipline edilmesinde hoşgörölü, anlayışlı olmanın olumlu ve kalıcı olacağı ifade edilir.

Mevlana, kişiyi disipline ederken ceza metoduna yer vermiştir ama ceza da dayak unsuruna yer vermemiştir. Çünkü, dayağın öğrencilerin zekalarını zedeleyeceğini belirtir ayrıca ceza yerine affetmenin iyileştirici ve düzeltici bir role sahip olduğunu belirtir.

Mevlana, disiplinin insan ruhunu eğitime ve insanın en büyük düşmanı olan nefsi terbiye etmek ve yönlendirmek için gerekli olduğunu belirtir. Mevlana'ya göre, disiplin dıştan verilen değil, öğrencinin iç dünyasında oluşması gerekli olan bir duygudur ve bunu da ancak, öğretmenin öğrencisine karşı göstereceği hoşgörü ve sevgiyle oluşturması mümkündür (Doğan, 2014).

2.5.9. Eğitiminin Vasıfları

Mevlana'ya göre, insan ekine benzetmektedir. Ekinin yağmura ihtiyacı ne ise, insanın da ilahi aşk ve bilgi bulutlarına ihtiyacı odur. Bu da ancak manevi öğretmen ile mümkündür. Çünkü, manevi öğretmen daima bildiklerini paylaşma ihtiyacı içindedir. O, Allah'ın verdiği vazifeyi mecburi bir görev gibi addetmeyip zevk haline getirenlerdendir (Sargut, 2010).

Hz. Mevlana diyor ki;

"Şeytan bile olsan biz, şeytani melek yaparız; kurt bile olsan biz, kurda çobanlık ettiririz". Bu durumda manevi öğretmen(mürşit) insanı hayata kavuşturan su gibidir; öğrenci de toprak olmalıdır ki suyla mana ekini zuhur etsin. Öğrencinin toprak kadar mütevazı olması gerekir ki, öğretmen onu eğitebilsin. Zira boş deftere yazı yazılır. Dolu sayfaya ne yazılır?(2010:17).

Mevlana, Hakk yolundaki en tehlikeli düşmanlardan birinin nefis olduğunu; nefisle mücadele etmenin yolunun ise nefisle mücadeleyi başarmış olan bir yol göstericiyle, rehberle birlikte hareket etmekten geçtiğini belirtir(Konur, 2010).

Mevlana, insanın nefsi yenip gerçek benliğini elde etmek için bir eğitimciye ihtiyacı olduğunu belirtirken; eğitimciler için pir, mürşit, gönül sahibi, kamil insan kavramlarını kullanır ve kişinin beşeriyet vasıflarından arınması gibi eğitimin bütün amaçlarına ulaşmada eğitimcinin vazgeçilmez işlevine ve önemine dikkat çeker. Bunu yaparken de bir eğitimcide bulunması gerekenleri şu şekilde sıralar.

1- Mevlana'ya göre, eğitimci her şeyden önce olgunlaşmış olmalı. Olgunlaşmak demek, yaşlanmak demek değildir. Mevlana pir veya mürşit deyince; yaşça büyük olanı değil, akıl ve marifet bakımından, anlayış bakımından üstün olanı kasteder (Konur, 2010).

Eğitimci aynı zamanda karşısındakini olgunlaştırabilmelidir. Eğitimci, kime, neyi, nerede ve nasıl öğreteceğini bilmeli ve herkese anlayacağı dille hitap etmelidir (Konur).

2- Eğitimci küçük hesaplar peşinde olmamalı, birilerini memnun edeyim düşüncesiyle veya birileri tarafından eleştirilir miyim endişesi taşımamalı, sadece hak bildiğini söylemelidir.

3- Eğitimci sağlam bir iradeye sahip olmalı, karşılaştıkları zorluklar onu yıldırmamalı.

4- Eğitimci ilahi aşka sahip, sevgi dolu olmalıdır.

5- "Eğitimci yumuşak kalpli olmalıdır (Özdemir, 2011:). Eğitimci, insanlarda yeni bilgiler, yeni davranışlar oluşturmak istediğinde çok yumuşak davranmalıdır. Yoksa, yaklaşımdaki sertlik zaten çok hassas olan insanların kalbini kırar ve eğitime zarar verecek gurur ve inatlaşmalar içine sokar.

6- Eğitimci affedici olmalıdır. Eğitimci, duygularına hakim olup kesinlikle kin ve intikam hisleri beslememelidir. Eğitimci asla duygularına kapılarak öğrenciyi cezalandırmamalıdır. Eğitimcinin cezası da asla şahsi menfaate dayanmamalıdır.

7- Eğitimci, mesleki bilgiye sahip olup öğrencilerinin seviyelerini ve kapasitelerini iyi belirlemelidir. Mevlana'nın eğitim metotlarından hareketle belirlenen bu madde ile öğretim, öğrencilerdeki farklılıkları ortaya çıkaracak şekilde yapılmalı ve eğitimci kime, nasıl yaklaşacağını bilmeli, çocuklardan onların seviyesinin üzerinde beklentilere girmemelidir.

8- Eğitimci, ruh sağlığı yerinde ve çocuk psikolojisi konusunda da bilgili olmalıdır.

9- Eğitimci sabırlı, anlayışlı olmalıdır (Özdemir, 2011). Eğitimci, öğrencilerinin hatalarına tahammül edip onları doğru yönlendirmelidir. Çünkü, eğitimden beklenen en belirgin yararların başında olumlu davranış değişikliği meydana getirme vardır. Olumlu davranış değişikliği, eğitimin başarıya ulaştığını gösterir. Bunun da eğitimcinin sabırla mümkün olduğu vurgulanır.

10- Eğitimci, öğrencisine rehber olmalı, bütün imkan ve enerjisini onun kişilik kazanması için seferber etmelidir. Mevlana'ya göre, eğitimci öğrencisi için gerçekleri göstermeye yarayan bir ayna gibidir.

Mevlana, müridin yetişmesinde mürşidin rolünü izah için papağana nasıl konuşma öğretildiğini anlatır. Bildirdiğine göre, papağana konuşmak öğretmek için karşısına bir ayna konulur. Aynanın arkasına bir adam gizlenir ve güzel-edebi sözler söyler. Papağan bu sözleri aynadaki hemcinsinin söylediğini sanır. Onunla iletişim kurabilmek için, o da aynı sesleri çıkarmaya başlar ve böylece konuşmayı öğrenmiş olur. İnsana Hakk ve hakikati öğretmenin yolu da hemcinsi olan varlıkları bu işe araç kılmaktan geçer. Mürşit, mürit için Hakk ve hakikati göstermeye yarayan bir aynadır. Hakk ve hakikatin kendisi değil. (..) Allah da insana Hakk ve hakikati öğretebilmek için, bazı kurallarını ayna olarak tutar. İnsana yaraşan aynanın sırrının farkına varmaktır. Papağandan belki böyle bir şey beklenemez ama hakikate talip

olan kulun, bu durumun farkına varması ve gerçeği kavraması gerekir (Konur, 2010:14).

Mevlana'nın üzerinde özellikle durduğu nokta, kişinin yol göstericiye değil, gösterdiği yola ve yöne bakması gerektiğidir. Ona göre eğitimci, öğrencinin yolunu aydınlatan bir ışıktır. Bu yüzden öğrenci ışığa değil, ışığın gösterdiği tarafa bakmalıdır.

Görüldüğü gibi Mevlana, eğitimcinin birçok üstün özelliğe sahip olması gerektiğini ifade eder. Günümüz eğitim anlayışında da bu özellikler eğitimcilerde bulunması istenilen özellikler olarak öne çıkmaktadır. Bu durum Mevlana'nın eğitime dair görüşlerinin evrensel bir nitelik taşıdığına en bariz göstergesidir (Doğan, 2014).

2.5.10. Yöneticinin Rol ve İşlevi

Mevlana, dönemindeki yöneticilerine gerek sohbet ve davranışları gerekse yazdığı mektuplarla daima yol göstermiş, onları halka hizmete, iyiliğe ve adalete davet etmiştir.

Mevlana yöneticiler için pratik öğütlerde bulunmuştur. "Mesela düşmanlara karşı daima uyanık olmak gerektiğini şöylece dile getirmekteydi; Düşman sana dostça (dost gibi) söylerse de, (mutlaka) bir hilesi vardır, inanma; Düşman sana şeker verse de o (belki de) bir öldürücü zehirdir" (Keklik, 2009:53). Mevlana, burada yöneticinin, devlet adamının mutlaka uyanık olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Mevlana, yöneticilerin dili iyi kullanmaları, mutlaka etrafındakilerle ortak bir dil geliştirmeleri gerektiğini belirtir. Ayrıca, yöneticilerin ileri görüşlü ve ölçülü konuşmaları gerektiğini de ifade eder. Mevlana'ya göre yönetici olan kimselerin mükemmel olmaları gerektiğini de vurgular.

Mevlana, yöneticinin rolünü ve işlevini halkın, çalışanlarının huzur ve güvenliğini sağlama olarak görmektedir.

Bir gün, dönemin Başbakanı Emir Pervane, kendisine nasihatlerde bulunması ve öğütler vermesi için Mevlana'nın huzuruna gelir. Mevlana onun bu isteğini dinler, bir müddet susar ve Emir'e dönerek sorar: "Emir, Kuran'ı

ezberlediğini duyuyorum.." Emir, "Evet ezberliyorum" diye cevap verir. Hz. Mevlana tekrar sorar: "Hadis-i şeriflerle ilgili bir eseri de Şeyh Sadreddin Hazretlerinden dinlediğini duyuyorum." Emir tekrar "Evet, doğrudur." diye cevap verir. Bunun üzerine Hz. Mevlana "Madem ki Allah'ın ve O'nun elçisinin sözlerini okuduğun ve bildiğin halde o sözlerden öğüt alamıyor ve Ayet ve hadislerin gereğince amel edemiyorsan benim nasihatimi nasıl dinlersin? " deyince Emir ağlayarak Hz. Mevlana'nın huzurundan ayrılır ve artık adaletli bir yönetim göstermeye başlar(Ergül, 2010:39).

Mevlana, burada da görüldüğü gibi yöneticinin adalet, liyakat ve ehliyet gibi değerleri sadece görev ya da makama adayken değil de görevi sırasında uygulaması gerektiği üzerinde durur.

Mevlana, yönetenleri duru temiz bir su kaynağına benzetir. Temiz su buradan çıkar arığa gelir. Halk onu bulandırmaya çalışsa da o su misali bulanıklığı, pisliği alır, götürür, bu da günümüzde idealist ya da nadir yönetici tipidir (Şimşekler, 2002).

Mevlana, günümüzde ilk sırayı teşkil eden yöneticilerin sosyal adaleti sağlaması gerektiğini şöyle anlatır:

"Ben bir hükümdarım, benim işim adalettir, lütuftur. Ben kendi soframda ne yersem, halkıma da onu yediririm. Pişmiş-ham, boğazımdan ne geçerse maiyetimdekilerin (halk) boğazından da o geçer. Ben kürk, atlas ne giyersem halkım da onu giyer. Ben bunları giyerken onlara eski elbise giydirmem. Çünkü Peygamber Efendimizin şu hadisinden öğüt alırım: Siz ne giyerseniz, hizmetçilerinize de onu giydirin; elinizin altındaki kişilere yediğiniz şeylerden yedin" Bu cümlelerden çıkacak sonuç da adaletli gelir dağılımı ve sosyal adaletin yüzyıllar öncesi vurgulanmış ve öğütlenmiş durumudur (Şimşekler, 2002:278).

Mevlana, yöneticilerin kendilerini, halkın üstünde bir güç ve kendisine koşulsuz saygı gösterilecek, itaat ve hizmet edilecek ayrıcalıklı insanlar olarak görmemeleri gerektiğini belirtir.

Mevlana'ya göre, bir yönetici, yönetilenlere tepeden bakamaz, vatandaşın işini kolaylaştırır, vatandaşın sevgisini kazanacak hizmet yol ve yöntemler bulur. Toplumda sosyal adaletin, barışın, güven ve huzurun sağlanması için çalışır.

Mevlana, yöneticilerin halkın beklentilerine cevap verebilmesi için, liyakatli ve ehil kimseler olmaları gerektiğini vurgular. Ehliyet ve liyakat sahibi olmayan yöneticilerin toplumsal düzenin işleyişini bozacaklarını, ülkenin gelişmesine ve ilerlemesine zarar vereceklerini belirtir.

Mevlana, yöneticilere pek çok konuda tavsiye verdiği gibi uzmanlardan yardım alma ve danışmaları konusunda da tavsiye ve nasihatlerde bulunur.

2.5.11. İlgili Yayın ve Araştırmalar

Çalışmamızda çeşitli alanlardaki değişik kaynaklardan yararlanılmış, her konu için en az iki farklı kaynak incelenmiştir. Bazı kaynaklar doğrudan, bazıları ise dolaylı olarak çalışmamıza dahil edilmiştir.

Doğan (2014)'ın "Mesnevi'de Eğitim Yöntemi ve Pedagojik Yaklaşımlar" isimli çalışmasında, Mevlana'nın iyi bir toplum insanı olması sebebiyle iletişim, hoşgörü ve diyaloga büyük önem verdiği, sekiz asır önce bugünkü çağdaş eğitim yöntemlerini ve pedagojik yaklaşımları ortaya koyduğu, bulgularına ulaşılmıştır.

Moshiri (2014)'nin, "Beyond Dogma: Rumi's Teachings on Friendship With God and Early Sufi Theories" başlıklı çalışmasında, Rumi'nin önerdiği şeyin şeriat kuralını terk etmek değil, aksine hakikate doğru gerçek yolu bulmak için çaba göstermek olduğu, Rumi'nin dogmanın ötesine bakmaya yardım edecek gerçek bir Allah dostu aramayı teşvik ettiği, şeriatın Rumi için önemli olmasına rağmen, Allah dostunun gözünde ne yeterli ne de tam olduğu, bulgularına ulaşılmıştır.

Özdemir (2011)'in "Mevlana'nın Eğitimci Kimliği" adlı çalışmasında, öğrenci eğiticiye tam bir teslimiyetle bağlanmalıdır. Mevlana eğitimi bir ihtiyaç olarak görmekte ve bu ihtiyacı da ancak iyi bir eğitimcinin karşılayacağına inanmaktadır. Mevlana, eğitimin gücüne inanmaktadır. Ancak eğitimi de her şeyin üstesinden gelebilecek sonsuz bir güç olarak kabul etmemektedir. Bu sebeple Mevlana eğitimin var olanı geliştirebileceği bulgularına ulaşılmıştır.

Altın (2010)'ın "Mevlana'nın Eserlerinde Dostluk ve Samimiyet Değerlerinin İşlenişi ve Eğitim Açısından Tahlili" başlıklı yayınlanmış yüksek lisans tezinde, Mevlana'nın dostluk anlayışında temel çerçevenin ilahi rıza ve ona götürenin olduğu, dostluğun temelinin samimiyet değerine dayandığı, dostların birbirini çok iyi tanması ve bireylerin pek çok yönden kendilerine uygun kişilerle dost olması gerektiği, Mevlana'nın dostlukta bulunması gereken özellikler kadar bulunmaması gereken özelliklere de önem verdiği gibi bulgulara ulaşılmıştır.

Ergül (2010)'ün, "Hz. Mevlana'da İyi Yönetim İlkeleri" adlı makalesi ile yöneticinin adalet, liyakat ve ehliyet sahibi olması, yöneticilerin aynı zamanda uzmanlardan yardım alma ve danışmaları gerektiği bilgilerine ulaşılmıştır.

Karakaş (2010)'ın, "Örgüt Liderlerinin Değer Pusulalarının İncelenmesi: Dokuz Ruhsal Çapanın Tanıtılması" isimli çalışmasında, bazı liderler için, ruhsallık diğer insanlarla yüksek kalitede bağlantılar kurmakla ilgili, diğerleri içinse, ruhsallık bireyseldir ve anlam arayışını ve benliği derinden anlamayı yansıtmaktadır, bulgularına ulaşılmıştır.

Konur (2010)'un, "Mesnevi'de Mürid-Mürşit İlişkisi" adlı makalesinde, mürşit olabilmek için, yeterli tecrübe ve birikim yanında bu tecrübe ve birikimi aktarabilme yeteneğine de sahip olmak gerekir. Mürit, mürşidini seçerken, bu özellikte olmasına dikkat etmeli, bu özellikleri taşıdığına emin olduktan sonra ise onun söylediklerine uymada tereddüt göstermemelidir, mürşit manevi yolculuğun rehberi, asıl yolcu mürit ve varılmak istenen de Hakk'tır, bulgularına ulaşılmıştır.

Sargut (2010)'un, "Hz. Mevlana ve Eğitim" isimli makalesi ile bir insan ne kadar güçlü olursa olsun her zaman manevi bir öğretmene muhtaç olduğu, öğretmenin öğrencisini değişik hallerden geçirtip sonsuz huzura kavuşturduğu bilgilerine ulaşılmıştır.

Usta (2010)'nın "Eğitim Anlayışı ve Mevlana" adlı makalesinde, Mevlana eğitimin temeline insan fitratını koymuştur. Fıtrata ters düşen ve fitratı esas olarak almayan eğitimin verimli neticeler veremeyeceğine dikkat çekmiştir. Mevlana, insanın ham kabiliyetlerle dünyaya geldiğini ve bu kabiliyetlerin de eğitimle ortaya çıkacağına inanmıştır. Mevlana, eğitim imkanından yararlanmak isteyen kişinin eğitimcisine teslim olması gerektiğini belirtmiştir. Bilgi ve sonuçlarına ulaşılmıştır.

Keklik (2009)'in, "Mevlana'da Metafor Yoluyla Felsefe" isimli çalışması ile Mevlana'nın önemli şahsiyetler için pratik öğütlerde bulunduğu, devlet adamlarının ileriye görebilen, kararlı, ölçülü konuşan, mükemmel insanlar olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Erkek (2008)'in yayınlanmış tezinde, insanın akıl ve nefis'ten yaratıldığı, eğitimi de bu iki unsuru doğruya ve güzele ulaştırmayı amaçlayan bir gelişme süreci olarak kabul ettiği, nefis terbiyesinden geçmeyen bir insanın tam manasıyla eğitilmiş olmayacağı, Mevlana'nın eğitimde kullandığı metot ve programları açıkladığı, öğretmen-öğrenci arasındaki bağlılık ve güvenin önemini vurguladığı bulgularına ulaşılmıştır.

Dalkılıç (2007)'ın " 'Teolojik Sorunların Ele Alınmasında İyi Niyetlilik İlkesi' Mevlana'nın Bazı Klasik Kelam Sorunlarına Yaklaşımı" çalışmasında, Mevlana'nın insanın seçme özgürlüğünün olduğu, seçim ve karar almada yaşadığı tereddüdün insanın muhtar olduğunu gösterdiği düşüncesinin ve insanın özgür irade ve seçim haklarının olmadığı yerde ise, mükafat ve liyakatin anlamını yitirdiği, bu durumda da insanın kendisine, başkalarına ve yaratıcısı olan Allah'a karşı sorumluluk duymasının anlamının kalmayacağı ve bunun ise yaratılış gayesine aksi bir durum olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Durak (2007), "Mevlana'nın Ahlak Öğretisinde İyi ve Kötü Kavramları" makalesinde, Mevlana Celaleddin'in iyi ve kötü kavramlarını insanın ahlaki yetkinliğini belirleyen iki temel değer olarak tanımladığı, Mevlana'ya göre ahlaki yaşamın, insanın niçin ahlaka ihtiyacı olduğu sorusunu cevaplandığı, Ahlakın insan için var olduğu ve insanı diğer canlılardan ayıran temel vasıf olduğu, Mevlana'nın ahlaki ve onun temel kavramlarından olan iyi ve kötü değerlerini incelerken aynı zamanda ideal insan tasavvurunu şekillendirdiği bilgilerine ulaşılmıştır.

Şafak (2005) ve Yüksel Kanar (1992), Mevlana'nın hayatı ve eserleri üzerinde çalışma yapmıştır.

Yılmaz (2005)'in, "Eğitimde Gönül Faktörü" adlı makalesi ile aklın insanın duyular yoluyla idrak edemediklerini algılamaya yarayan bir vasıta olduğu, aklın eşyayı tanımada sınırlı bilgiye sahip olduğu, gönül ya da kalbin ise Allah nezdindeki hakikati sezen, keşfeden olduğu, aklın insanı, geminin demiri bağladığı gibi sabitlediği, aşkla gönlün bir olduğu ve gönlün Allah'ın hissedildiği yer, aşkında onu hisseden güç olduğu, bulgularına ulaşılmıştır.

Altıntaş (2004)'in, "Mevlana'da İrade Hürriyeti" başlıklı makalesinde, Mevlana'ya göre, hürriyetin insanı Allah'tan alıkoyan şeylerden uzak durmak olduğu, insanın Allah'a ibadetinin arttıkça hürriyet alanının da genişlediği, insanın cüz'i iradesinde hür olduğu dolayısıyla sorumluluk yüklenecek insanın hür olması gerektiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Çiçek (2003)'in, "Kadim Üç Felsefe Problemi Bağlamında Mevlana'nın Mesnevi'sinde Metaforik Anlatım" isimli makalesi, Mevlana'nın Mesnevi'deki öğretilerini metaforik yöntem üzerine bina ettiği, bunun anlatıma zenginlik ve

canlılık kattığı, Mevlana, metaforik anlatımının sebebinin, bazı konuların kavranamayacağı bu durumda da metafor anlatımın kavramayı sağladığı, bu yolla çocukların ve gençlerin bazı meseleleri daha kolay kavradığı bilgisine ulaştırmıştır.

Este'lami (2003)'nin, "Rumi and Universality of His Message" isimli çalışması, aşkın evrendeki görünen ve görünmeyen her bir hareketin çıkış kaynağı olan Yaratıcıya ait sırların usturlabı olduğu ve Rumi'nin verdiği mesajların evrenselliğinin günümüz toplumu için çok önemli olduğu, Rumi'nin modern yaklaşımlarının günümüzün sosyal ve psikolojik problemleri için bir çok çözüm ortaya koyduğu, bulgularını ortaya koymuştur.

Şimşekler (2002)'in, "Güncel Bir Yorumla Mevlana'ya Göre Yöneticiler (Siyasetçiler) Halk ve Adalet" isimli çalışmasında, Mevlana, yöneticilerin kendilerini, halkın üstünde bir güç ve kendisine koşulsuz saygı gösterilecek, itaat ve hizmet edilecek ayrıcalıklı insanlar olarak görmemeleri gerektiği gibi bulgulara ulaşılmıştır.

Arslanoğlu (2000)'nun, "Mevlana'nın Aşk ve İnsan Felsefesi" isimli çalışmasında, insanın sadece dışını değil ondan daha önemli olan iç dünyasının temiz olması gerektiğini ancak o zaman insanın olgunlaşacağını, insanın kötülük yapmasının cahillikten kaynaklandığını, ayrıca olgun insanın, başkalarının kusurunu göreceği yerde kendi kusurunun farkına vararak bunu düzeltmeye çalışacağını belirtmiştir.

Usta (1995)'nin, Mevlana'nın eğitimi öze yönelme, özü görme, kuru olan özleri yağlayıp yumuşatma sanatı ve eğitimi bir bakıma değişim, olgunlaşma olarak gördüğünü, eğitimin korumak, yüceltmek, takip etmek ve eğitimin insanı Allah'a götürmeye çalıştığı, insanın içine ne varsa, kader tarafından ne konulmuş ise eğitimin de onu öğütüp şekillendirip, geliştireceği düşünce ve görüşlerini ortaya koymuştur.

Ergün (1993), "İnsan ve Eğitimi Üzerine Bir Deneme: Mevlana'nın Eğitim Görüşleri" adlı çalışmasında, Mevlana'ya göre, eğitimin ilahi temelli olduğunu belirtirken; Mevlana'nın eğitim amaçları ve gerekliliği ile eğitimde kullandığı teknikleri üzerinde durmuştur.

Bayraklı (1989), makalesinde Mevlana'nın eğitim anlayışı, eğitimin gücü ve sınırları, eğitimin gücünü göstermeye çalışırken de huy kavramı üzerinde durması ve eğitimin merkezine öğretmeni yerleştirmesi bulgularına ulaşmıştır.

Çelebi (1989)'nin, "Hz. Mevlana'da Düşünce ve Akıl" adlı makalesi ile Mevlana'nın, insanın, ruh, akıl ve sevgi üçgeninde bütünleştiği ve insanın dünyada hayatta oldukça bu üçgende bütünleşen, bölünmez bir bütün olduğu, insan için aşkın da aklın da gerekli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Demirci (1989)'nin, "Mesnevi'de Akıl-Aşk Karşılaştırması" isimli makalesi ile Mevlana'ya göre akıl dünyalık işlerimizde oldukça yararlıysa da görevi icabı o, ilahi hakikatlere ulaşmada ve Hakk'a vuslatta engel olabilir, sonucuna ulaşılmıştır.

Usta (1989)'nin "Mevlana'nın Eğitimde Metot, Program ve Gayeler" adlı makalesinde, Mevlana'nın eğitim metotlarını temellendirdiği fitrat kanununun ihtiyaç ve ferdi farklar olarak iki hususu ihtiva ettiği, öğretimde ve terbiyede kullandığı metotları, eğitimde program ve eğitimin hedefleri konusundaki görüş, düşünce ve uygulamalarını görmekteyiz.

Celkan (1985)'in, "Mevlana'nın Eğitimci Yönü" isimli makalesinde, Mevlana'nın eğitimle ilgili fikirlerinin, dünya görüşü ve insan fitratı üzerine temellendiği, Mevlana'ya göre, nasihatın, insanın gururu, onuru ve sorumluluk duygusu incitilmeden yapılırsa şahsiyet gelişiminin daha sıhhatli olacağı, ilmin ve eğitimin insana önce kendini, sonra da çalışıp üzerinde hakimiyet kurmak zorunda olduğu sosyal ve fiziki tabiatı öğretmek gibi gayelerinin tasavvufi fikirlerde de yer aldığı görüşlerine ulaşılmıştır.

Yakıt (1986)'ın, "Türk İslam Düşünürü Mevlana'ya Göre 'İdeal İnsan' Tasavvuru" araştırmasında, Mevlana Celaleddin'in insanın mahiyeti, değeri, kainattaki yeri ve ideal insan hakkındaki görüşlerini belirtmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma deseni, evreni, örnekleme, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analizinde yapılan işlemlere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi okullarda görev yapmakta olan, yüksek lisansını tamamlamış okul yöneticileri ve öğretmenlerin, Mevlana'nın eğitimde insan yetiştirme ve disiplin anlayışına yönelik algılarını, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomonoloji) deseni kullanılarak tespit etmeye yönelik bir çalışmadır. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir (Yıldırım ve Şimşekler, 2013).

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 2013-2014 yılı bahar döneminde, Gaziantep il Milli Eğitimine bağlı resmi ilkököl, ortaokul ve liselerde görev yapan okul yöneticileri ve

öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel prensip önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşekler, 2013). Bu araştırmada da temel ölçüt araştırma kapsamındaki tüm katılımcıların yüksek lisansını tamamlamış olmalarıdır. Çalışma grubu toplam 60 okul yöneticisi ve öğretmenden oluşmaktadır. Çalışmaya dahil edilen katılımcılar kolay ulaşılabilirlik ve gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Toplamda 60 kişi olan çalışma grubundan rastgele seçilen 2 katılımcı veri toplama aracının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında yer alan pilot görüşmelerde yer almış ve dolayısıyla analiz edilen araştırma verisinin kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırmaya katılanların demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo:1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenlerin demografik özellikleri

	Özellik	f
Cinsiyet	Erkek	41
	Bayan	19
Kurumdaki	Okul Yöneticisi	30
Görevi	Öğretmen	30
Mesleki Kıdem	1-10 yıl	23
	10-20 yıl	19
	20-30 yıl	14
	30-35 yıl	4
Yaş	20-30	20
	30-40	18
	40-50	9
	50-60	13
Medeni Durum	Evli	49
	Bekar	11

Tablo 1'e göre katılımcıların 30'u okul yöneticisinden, 30'u öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcıların 41'i erkek, 19'u bayandır. Mesleki kıdem olarak 1-10 yıl

arası 23 katılımcı, 10-20 yıl arası 19 katılımcı , 20-30 yıl arası 14 katılımcı ve 30-35 yıl arası 4 katılımcı bulunmaktadır. Yaş olarak 20-30 yaş arası 20 katılımcı, 30-40 yaş arası 18 katılımcı, 40-50 yaş arası 9 katılımcı ve 50-60 yaş arası 13 katılımcı yer almaktadır. Yine tabloya göre 49'u evli, 11'i bekar katılımcıdan oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında kolay anlaşılabilir sorular yazma, odaklı sorular hazırlama, açık uçlu sorular sorma, yönlendirmekten kaçınma, alternatif sorular hazırlama, farklı türden sorular yazma ve soruları mantıklı bir biçimde düzenleme dikkate alınmıştır (Yıldırım ve Şimşekler, 2013). Burada verilen ilkeler göz önünde bulundurularak bir görüşme formu geliştirilmiştir. Ayrıca, kavramsal çerçeveyi oluşturmak ve görüşme sorularını nitelikli hazırlamak amacıyla kapsamlı bir alan yazın taraması yapılmış ve görüşme formunun hazırlanmasında sorulacak soruların ana başlıklar biçiminde oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Hazırlanan sorulardan 1'ü Ergün(1993)'den, 1'ü Bayraklı (1989)'dan, 1'i Usta (2010)'dan, ve 1'i Özdemir(2011)'den yararlanılarak hazırlanmıştır. Veri toplama aracı olarak hazırlanan görüşme formu iki kısımdan oluşmuştur. İlk kısmında araştırmaya katılan katılımcıların kişisel özellikleri ile ilgili veri toplamaya yönelik maddeler yer almıştır. Formun ikinci kısmı ise beş tane açık uçlu sorudan oluşmuştur. Görüşme yönergesinin pilot denemesinden sonra bazı soruların içerik ve biçimlerinde değişiklikler yapılmıştır. Hazırlanan taslak görüşme formları, Sakarya Üniversitesinde görev yapan bir* Prof. Dr. ile bir †Doç. Dr. ve Zirve Üniversitesinde görev yapan bir ‡Yrd. Doç. olan EYTPE alanında uzmanların görüşüne sunulmuş ve kapsam geçerliliği gözden geçirilmiştir. Ardından gerekli düzenlemeler yapılarak görüşme formlarının son hali elde edilmiş ve veri toplama sürecine geçilmiştir. Bu

* Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Prof. Dr. Ersin ALTINTAŞ

† Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Doç. Dr. Turan ÇAKIR

‡ Zirve Üniversitesi, EYTP, Yrd. Doç. Tuba YAVAŞ

çalışmada kodların ve kategorilerin elde edildiği okul yöneticisi ve öğretmen görüşlerinden bire bir alıntı yapılarak geçerlilik sağlanmıştır. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş ve görüşme sürecinde Kvale (1996) tarafından belirtilen kriterlere sadık kalınmıştır. Özetle bu kriterler, görüşme sürecinde yanıtların amaçtan sapmamasına dikkat etmek, yanıtların sorulardan çok daha uzun ve detaylı olması, zengin ve derinliğe sahip yanıtlar elde etmek ve katılımcıların fikirlerine müdahale etmemek olarak belirtilebilir (Örücü ve Şimşek, 2011).

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada görüşme yapılan 30 okul yöneticisi, 30 öğretmen ile yaklaşık 52 saat yüz yüze görüşme yapılarak yaklaşık olarak 250 sayfalık bir veri elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek bunları okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlemek ve yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşekler, 2013). Bu araştırma da veri analizi boyutunda Yıldırım ve Şimşek'in (2013) belirttikleri verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama yapılmış, ham veri metinlerinden elde edilen kodlar ortak özellikleri doğrultusunda kategorilere ayrılarak temalara ve alt temalara ulaşılmış, her alt probleme yönelik beş ana tema belirlenmiş; ana temalar doğrultusunda da kategoriler oluşturulmuştur. Kod ve kategorilerin belirlenmesinde ilgili alan yazısının yanı sıra bulgulardan ortaya çıkan kavramlar da etkili olmuştur. Belirli aralıklarla uzman görüşüne sunulan kodlar ve temalar üzerinde düzeltmeler yapılarak ana hatlarıyla ortaya çıkarılan bulgular yorumlanmış ve raporlaştırılmıştır. Bu çalışmada okul yöneticisi ve öğretmen görüşlerinden bire bir alıntı yapılarak geçerlilik süreci desteklenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar araştırmacı ve EYTPE alanında bir Yrd. Doç. Dr. tarafından incelenip görüş birliği ve görüş ayrılığı olarak maddelere ayrılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için Miles ve Huberman'ın (1994) belirttiği formül kullanılarak elde edilen sonucun yüzdesinin en az %70 düzeyinde olması

gerektiğini belirten formül kullanılarak P(Uzlaşma yüzdesi)=
$$\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Ayrılığı} + \text{Görüş Birliği}} = \%85$$
 olarak bulunmuş olarak belirlenmiş çalışmanın güvenilir olduğu (Miles ve Huberman, 1994) kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sürecinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Mevlana'nın eğitimde insan yetiştirme ve disiplin anlayışında; benliği kaybetmeden yöneticiye teslimiyetin, eğitimin merkezine öğretmenin yerleştirilmesinin, eğitimciler için sıraladığı vasıfların, eğitimde disiplinin gerekliliğinin, eğitim amaçlarının eğitim sistemimizdeki yerinin, okul yönetici ve öğretmen görüşlerine yönelik algılarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Mevlana'nın Bireyin Yöneticisine Teslim Edilirken Benliğinin Kaybedilmemesi Gerektiği Düşüncesinin Günümüz Eğitim Sistemindeki Yerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların, Mevlana'nın bireyin yöneticisine teslim edilmesi gerektiğine ve benliğin kaybedilmemesi gerektiğine yönelik düşüncesinin günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik algıları, temalar, kodlar ve frekanslar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların, Mevlana'nın bireyin yöneticisine teslim edilmesi gerektiğine ve benliğin kaybedilmemesi gerektiğine yönelik düşüncesinin günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik tema, kodlar ve frekans değerleri

Temalar	Kodlar	Hangi Katılımcılar Bu Görüşü Belirtmiş?	Öğretmen	Yönetici
Olumsuz Bakış	Merak eden, özgür, hür bireyler engellenmekte	Ö5, Ö10, Ö12	3	
	Çoklu zeka kuramı teorikte var, uygulamada yok	Ö7, Ö13	2	
	Sistem tek düze bireyler yetiştirmekte	Ö9, Ö10, Ö14, Y11, Y29	3	2
	Teslimiyet mümkün değil eğiticinin rolü değişti	Ö11, Y5, Y9, Y26	1	3
	Birey okula gelmeden benliğini kaybetmekte	Ö15, Y18	1	1
	Sistem benliği dikkate almamakta	Ö17, Ö18, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö26, Y1, Y6, Y8, Y10, Y19, Y21, Y22, Y24, Y25, Y30	7	10
	Akademik başarı ön planda	Ö1, Ö20, Ö21, Ö30, Y16, Y17, Y28	4	3
	Öğretmenler değersizleştirildi	Ö3, Ö4, Ö22, Y23	3	1
	Öğrenci öğrenmese de olur düşüncesi hakim	Ö23	1	
	Kişilik ve istek geri planda	Ö30, Y16	1	1
	Öğretmen ve öğrenci sistemde yer değiştirdi	Ö26	1	
	Öğrenci çevre tarafından şekillendirilmekte	Y2		1
	Sistem benliğini yitirmiş durumda	Y3		1
Sisteme aykırı bir görüş	Y12		1	

Tablo 2.1 (devam) Katılımcıların, Mevlana'nın bireyin yöneticisine teslim edilmesi gerektiğine ve benliğin kaybedilmemesi gerektiğine yönelik düşüncesinin günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik tema, kodlar ve frekans değerleri

Olumlu Bakış	Merkeze öğrenci yerleştirilmiştir.	Ö12, Ö19, Ö25	3	
	MEB genel amaçları benlik üzerinde durur.	Ö16, Y27	1	1
	Eğitimden çok psikoloji ön planda	Ö24	1	
	Bireysel farklılıklar zenginliktir	Y4, Y7		2
	Eğitim kişiye kendini tanıtır	Y15		1
	Sistem benliği korumalı	Ö2, Y15, Y20	1	2

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların Mevlana'nın bireyin yöneticisine teslim edilmesi gerektiğine ve benliğin kaybedilmemesi gerektiğine yönelik düşüncesinin günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik algıları, "Olumlu ve Olumsuz Bakış" olarak alt temalara ayrılmıştır. 17 katılımcıdan 10 yönetici ile 7 öğretmen sistem benliği dikkate almamakta, 7 katılımcıdan 3 yönetici ile 4 öğretmen akademik başarı ön planda, 2 yönetici ile 3 öğretmen sistem tek düzey bireyler yetiştirmekte, 3 yönetici ve 1 öğretmen teslimiyet mümkün değil eğiticinin rolü değişti ve 1 yönetici ile 3 öğretmen öğretmenler değersizleştirildi görüşlerini belirtmektedirler. 3'er öğretmen merak eden, özgür, hür bireyler engellenmekte, merkeze öğrenci yerleştirilmiştir, 2 yönetici ve 1 öğretmen sistem benliği korumalı, 2 öğretmen çoklu zeka kuramı teorikte var uygulamada yok, 1'er yönetici ve 1'er öğretmen birey okula gelmeden benliğini kaybetmekte, kişilik ve istek geri planda, MEB genel amaçları benlik üzerinde durur, 2 yönetici bireysel farklılıklar zenginliktir, 1'er öğretmen, öğrenci öğrenmese de olur düşüncesi hakim, öğrenci çevre tarafından şekillendirilmekte, öğrenci ve öğretmen sistemde yer değiştirdi, eğitimden çok psikoloji ön planda, 1'er yönetici sistem benliğini yitirmiş durumda, sisteme aykırı bir görüş, eğitim kişiye kendini tanıtır olarak görüşlerini bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğu sistemin bireysel farklılıkları dikkate almadığını belirtirken az sayıda katılımcı ise sistemin bireysel farklılıkları önemseydiğini belirtmektedir. Bu temaya ilişkin katılımcıların sorulara verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir:

"Mevlana'nı bu görüşünden benim çıkarmış olduğum çoklu zeka kuramı gibi her öğrencinin farklı zeka alanı baskındır ve bireysel farklılıkları vardır. Günümüzde eğitim anlayışında kağıt üzerinde bu düşünce hakim olmakla birlikte, uygulamada alt yapı yetersizliğinden dolayı uygulanmamaktadır.(Ö7)"

"Marangoz tahtaya ne şekil verirse versin, tahta yine özünde tahtadır. Ama bu şekillendirilme sonucunda ortaya çıkarılan ürün faydası nispetince değerli veya değersiz olur. Günümüzde ise yetiştirilen öğrencileri buna örnek verebiliriz.(Ö27)"

"Mevlana'nın bu düşüncesi bilinen Doğu eğitim anlayışına paraleldir. Biz de 'Eti senin; kemiği benim.' ifadesini desteklemektedir. Ancak günümüz eğitim sistemi ne Doğulu ne de Batılı olduğu için eğitim çalışanları ve velilerin kafası karışıktır.(Y3)"

4.2. Mevlana'nın Eğitimin Merkezine Öğretmenin Yerleştirilmesi Düşüncesinin Günümüz Eğitim Sistemindeki Yerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların, Mevlana'nın eğitimin merkezine öğretmeni yerleştirmesi düşüncesinin günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik algıları, temalar, kodlar ve frekanslar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların, Mevlana'nın eğitimin merkezine öğretmeni yerleştirilmesi düşüncesinin eğitim sistemindeki yerine yönelik tema, kodlar ve frekans değerleri

Temalar	Kodlar	Hangi Katılımcılar Bu Öğretmen Yönetici Görüşü Belirtmiş?
Olumsuz Bakış	Öğretmenler yeterince yetiştirilmemekte ve desteklenmemekte	Ö2, Ö26 2
	Öğrenci merkezli sistem mevcut	Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö22, Ö23, Ö25, Ö27, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y8, Y12, Y14, Y18, Y20, Y21, Y23, Y25, Y27, Y28, Y30 16 16
	Eğitimci rehber olmalı	Ö14, Ö24, Y4, Y6, Y30 2 3
	Öğretmen bir araç	Ö20, Y19 1 1
	Eğitimci saygısını yitirmiş ve etkisi zayıflamıştır	Ö22, Ö23, Y1, Y3, Y7, Y13, Y17, Y21, Y24 2 7
Öğretmen Merkezli	Merkezde öğrenci var ama bazı öğretmenler uygulamıyor	Ö1, Ö30, Y2, Y6 2 2
	Ehil öğretmenler merkezde olmalı	Ö3, Ö16, Ö19, Ö28, Ö29, Y10, Y11, Y25, Y28, Y29 5 5
	İmkansızlıklardan dolayı öğretmen merkezde	Ö14, Ö15, Y26 2 1
Diğer	Merkezi çocuğun çevresi belirlemede	Ö4, Y1 1 1
	Merkezde siyasi idare ve zihniyet temel	Ö9, Ö28 2
	Eğitimci dışında tüm unsurlar merkezde	Ö19 1
	Merkezde öğrenci, veli, öğretmen, çevre tüm unsurlar bulunmalı	Ö21, Ö22, Ö23, Y9 3 1

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların, Mevlana'nın eğitimin merkezine öğretmeni yerleştirmesi düşüncesinin eğitim sistemindeki yerine yönelik algıları, "Olumsuz Bakış (Öğrenci Merkezli), Öğretmen Merkezli ve Diğer" olarak alt temalara ayrılmıştır. Katılımcılardan 16 yönetici ile 16 öğretmen öğrenci merkezli sistem mevcut, 5 yönetici ile 5 öğretmen ehil öğretmenler merkezde olmalı, 7 yönetici ile 2 öğretmen, eğitimci saygısını yitirmiş ve etkisi zayıflamıştır, 3 yönetici ile 2 öğretmen eğitimci rehber olmalı, 2 yönetici ve 2 öğretmen merkezde öğrenci var ama bazı öğretmenler uygulamıyor, 1 yönetici ile 3 öğretmen merkezde öğrenci, veli, öğretmen, çevre tüm unsurlar bulunmalı, 1 yönetici ve 2 öğretmen imkansızlıklardan dolayı öğretmen merkezde, 2'şer öğretmen merkezde siyasi idare ve zihniyet temel, öğretmenler yeterince yetiştirilmemekte ve desteklenmemekte, 1'er yönetici ile 1'er öğretmen merkezi çocuğun çevresi belirlemekte, öğretmen bir araç ve 1 öğretmen eğitimci dışında tüm unsurlar merkezde olarak görüşlerini bildirmektedirler.

Genel olarak bakıldığında, katılımcıların yarısından fazlası sistemin öğrenci merkezli olduğu görüşündedirler. Tablo 3'te okul yöneticileri ile öğretmen görüşleri paralellik göstermekle birlikte eğitimcinin etkisi ve sistemde merkezde yer alan unsurlar gibi az da olsa bir takım maddelerde farklılıklar göstermektedirler. Sonuç olarak okul yöneticileri de öğretmenler de sistemde merkeze öğrenci alınmış olsa da sistem de işlemediği konusunda görüş bildirmektedirler. Bu kategoride katılımcıların soruya verdikleri cevaplar şu şekildedir:

"Mum olmak kolay değil. Işık saçmak için önce yanmak gerekir." ifadesi açıkça öğretmenlerin her yönü ile yetişmesi, yetiştirilmesi önemlidir. Yetiştirilemeyen, yanmayan bir öğretmen hiçbir eğitim sürecinde faydalı olamaz. Bu sıkıntıları yaşayan günümüz eğitim sistemi öğretmene yeterli desteği sağlayamamıştır.(Ö2)"

4.3. Mevlana'nın Belirttiği Eğitimcilerin Vasıflarının Günümüz Eğitim Sistemindeki Yerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların, Mevlana'nın eğitimciler için belirttiği vasıfların aradaki zaman farkına rağmen günümüzde de bulunmasını istediğimiz vasıflar olmasına yönelik algıları, temalar, kodlar ve frekanslar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların, Mevlana'nın eğitimciler için belirttiği vasıfların günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik tema, kodlar ve frekans değerleri

Temalar	Kodlar	Hangi Katılımcılar Bu Görüşü Belirtmiş?	Öğretmen	Yönetici
Evensel Nitelikler	Tüm zamanlarda aranan nitelikler	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Y1, Y2, Y6, Y8, Y14, Y15, Y18, Y21	4	8
	Eğitimcide bulunması gerekenler	Ö5, Ö8, Y3	2	1
	Evensel nitelikler	Ö6, Ö7, Ö10, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö23, Ö25, Ö27, Ö29, Ö30, Y5, Y7, Y9, Y10, Y11, Y13, Y16, Y19, Y20, Y22, Y28, Y29	15	12
	Zaman değişse de aynı kalması gereken noktalar	Ö9, Ö11, Y4, Y24	2	2
	İleri görüşlü alim	Ö12, Y12, Y20, Y27	1	3
	Bu vasıflara sahip eğitimciler başarılı bireyler yetiştirir	Ö21, Ö22, Ö24, Ö28, Y17, Y23	4	2
	Doğru her zaman doğru	Y25, Y26		2
	Genel geçer özellikler	Y30		1
	Hala ulaşılamamış nitelikler	Y27		1
	Günümüzde mevcut nitelikler	Ö26		1

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların, Mevlana'nın eğitimciler için sıraladığı vasıfların günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik algıları, “Evrensel nitelikler” olarak tek alt temada toplanmıştır. 12 yönetici ile 17 öğretmen evrensel nitelikler, 8 yönetici ve 4 öğretmen tüm zamanlarda aranan nitelikler, 2 yönetici ile 4 öğretmen bu vasıflara sahip eğitimciler başarılı bireyler yetiştirir, 2 yönetici ve 2 öğretmen zaman değişse de aynı kalması gereken noktalar, 3 yönetici ile 1 öğretmen ileri görüşlü bir alim, 1 yönetici ile 2 öğretmen eğitimcide bulunması gerekenler, 2 yönetici doğru her zaman doğru, 1'er yönetici genel geçer özellikler, hala ulaşılamamış nitelikler ve 1 öğretmen günümüzde mevcut nitelikler olarak görüş bildirmişlerdir.

Özetle katılımcıların tamamına yakını hem okul yöneticileri hem de öğretmenler Mevlana'nın tüm zamanlara hitap eden bir alim olduğu, aranan eğitimci niteliklerinin bütün eğitimciler için geçerli olduğu görüşünde hem fikir oldukları görülmekle beraber bir yöneticinin aranan bu niteliklere henüz ulaşılamamış olduğunu belirtirken 1 öğretmenin günümüzde bu niteliklere sahip eğitimciler mevcut dedikleri görülmektedir. Bu kategoride katılımcıların soruya verdikleri cevaplar şu şekildedir:

"Aynı vasıftaki eğitimciler zaten mevcut fakat, insanlar kendilerini eğitecek öğretmenler değil de kendi istekleri doğrultusunda kendilerini eğitmelerini istedikleri kuklalar istemektedirler.(Ö26)"

4.4. Mevlana'nın Eğitimde Disiplinin Gerekliliği Düşüncesinin Günümüz Eğitim Sistemindeki Yerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların, Mevlana'nın eğitimde disiplinin gerekliliği düşüncesinin günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik algıları, temalar, kodlar ve frekanslar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Mevlana'nın eğitimde disiplinin gerekliliği düşüncesinin günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik tema, kodlar ve frekans değerleri

Temalar	Kodlar	Hangi Katılımcılar Bu Görüşü Belirtmiş?	Öğretmen	Yönetici
Disiplin Mevcut	Sistemde disiplin önemli	Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö13, Ö15, Ö19, Y10, Y12, Y15	7	3
	Disiplin başarıyı getirir	Ö3, Ö7, Ö8, Ö19, Y21, Y28	4	2
	Disiplin sürekliliği sağlar	Ö4, Ö9	2	
	Disiplinden çok öz disiplin önemli	Ö5, Ö10, Ö12	3	
	Disiplin eğitimin her döneminde geçerli olmalı	Ö13, Ö20, Ö25, Y19	3	1
	Disiplin eğitim-öğretimin seviyesini artırır	Ö14, Ö21	2	
	Disiplin eğitimin planlı ve programlı ilerlemesini sağlar	Ö15, Ö23, Ö24, Y11, Y13, Y22	3	3
	Disiplinsizlik eğitimi yoker eder	Ö15, Ö16, Ö22, Ö25, Y2, Y24	4	2
	Disiplin toplumsal kuralları düzenler	Ö16	1	
	Zorunlu eğitim bu açıdan değerlendirilir	Y30		1
	Disiplin sistemde olmalı	Y1, Y6, Y7, Y18, Y21, Y23, Y28		7
	DPY okulları disiplinin uygulandığı kurumlar	Y3, Y8		3
	Disipline edecek birey de önemli	Y15		1

Tablo 5.1 (devam) Katılımcıların Mevlana'nın eğitimde disiplinin gerekliliği düşüncesinin günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik tema, kodlar ve frekans değerleri

	İç disiplin	Ö8	1	
	sağlanamamaktadır			
Disiplin	Disiplinden hızla uzaklaşmaktadır	Ö14, Ö17, Ö24, Y14, Y25, Y26, Y29	3	4
Yetersiz	Ailede disiplin olmadığı için öğretmenin verdiği disiplin etkisizleşmekte	Ö19, Y29	1	1
	Öğrenci merkezli sistemi disiplini zayıflatmıştır	Ö11, Ö23	2	
	Maddiyat önüne çıktığından disiplin etkisini kaybetmiştir	Ö28	1	
	Sistemdeki disiplin tek tip düşünen birey yetiştirmeye yönelik	Y16		1
	Disiplin sistemde yok	Ö1, Ö11, Ö12, Ö18, Ö21, Ö22, Ö28, Ö30, Y1, Y4, Y5, Y6, Y7, Y17, Y18, Y20, Y23, Y27	8	10
Disiplin Yok	Zorbalık olarak görülmekte	Ö9	1	
	Uygulamada yok	Ö26	1	
	Yasakçılıktan uzaklaşılmalı	Ö27	1	

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların, Mevlana'nın insanların eğitiminde disiplinin gerekliliği üzerindeki düşüncesinin eğitim sistemindeki yerine yönelik algıları, “Disiplin Mevcut, Disiplin Yetersiz, Disiplin Yok” olarak alt temalara ayrılmıştır. 18 katılımcıdan 10 yönetici ve 8 öğretmen disiplin sistemde yok, 3 yönetici ile 7 öğretmen sistemde disiplin önemli, 7 yönetici disiplin sistemde olmalı, 4 yönetici ile 3 öğretmen disiplinden hızla uzaklaşmakta, 2 yönetici ve 4 öğretmen disiplin başarıyı getirir, 3'er yönetici ile öğretmen disiplin eğitimin planlı ve programlı ilerlemesini sağlar, 2 yönetici ve 4 öğretmen disiplinsizlik eğitimi yok eder, 1 yönetici ile 3 öğretmen disiplin eğitimin her döneminde geçerli olmalı, 3

öğretmen disiplinden çok öz disiplin önemli, 3 yönetici DPY okulları disiplinin uygulandığı kurumlar, 2'şer öğretmen disiplin sürekliliği sağlar, disiplin eğitim-öğretimin seviyesini artırır, öğrenci merkezli sistem disiplini zayıflatmıştır, 1 yönetici ve 1 öğretmen ailede disiplin olmadığı için öğretmenin verdiği disiplin etkisizleşmekte, 1'er öğretmen disiplin toplumsal kuralları düzenler, İç disiplin sağlanamamaktadır, Maddiyat öne çıktığından disiplin etkisini kaybetmiştir, zorbalık olarak görülmekte, uygulamada yok, yasakçılıktan uzaklaşılmalı, 1'er yönetici zorunlu eğitim bu açıdan değerlendirilir, disipline edecek birey de önemli, sistemdeki disiplin tek tip düşünen birey yetiştirmeye yönelik olarak görüş bildirmektedirler.

Özetle, katılımcılar sistemde disiplinin olmadığı- olamadığı görüşündedirler. Ancak bazı yöneticiler sistemde disiplinin var olduğunu ve işlediğini bildirmekle beraber genel kanı sistemde disiplinin olması gerektiği fakat gerek öğrenciden gerekse sistemden kaynaklı bazı durumlardan dolayı disiplinin olmadığı yönündedir. Bu kategoride katılımcıların soruya verdikleri cevaplar şu şekildedir:

"Disiplin anlayışından 'yasakçılık' ifadesi çıkarılmalı. Çünkü yasaklanan bir çok durum ona olan merakı ve düşkünlüğü artırır.(Ö27)"

"Disiplin eğitim sisteminin bir ayağını oluşturur. Günümüz çarpık eğitimin bir nedeni de bu. Bu ayak aksak, bu yüzden yürüyüş çarpık.(Ö29)"

"Bu ifade tekke sisteminde uygulanmış ve başarıya ulaşılmıştır. Mevlana bu söz gücünü bu sistemde kazandığına göre bu sistem etkilidir. Günümüzde Devlet Parasız Yatılı Okullarında bu sistem ihya edilmeye çalışılmaktadır.(Y3)"

"İnsan hep kolay olanın peşinden koşmak gibi psikolojik yapılanmanın içindedir. Bu nedenle hep kolayına kaçır. Fakat dünya tarihine yön veren büyük olaylar, buluşlar hep zor anların eseridir. Zor anlarda insan çünkü kendini daha iyi disipline etmeyi başarıyor. Dolayısıyla günümüzdeki eğitim sisteminde katı disiplin değil de işlerin ve olayların bir organizasyon şeklinde disipline edildiği ortamlarda çok daha iyi sonuçlar çıkıyor.(Y11)"

4.5. Mevlana'nın Eğitim Amaçlarının Günümüz Eğitim Sistemindeki Yerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların, Mevlana'nın eğitim amaçlarının günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik algıları, temalar, kodlar ve frekanslar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Katılımcıların Mevlana'nın eğitim amaçlarının günümüz eğitim sistemindeki yerine yönelik tema, kodlar ve frekans değerleri

Temalar	Kodlar	Hangi Katılımcılar Bu Görüşü Belirtmiş?	Öğretmen	Yönetici
Olumsuz	Sistem bütüncül ve ileriye dönük insan modelinden uzak	Ö2, Ö4, Ö5, Ö9, Ö10, Ö17, Ö18, Ö24, Y16, Y29	8	2
	Sistem yetersiz	Ö1, Ö3, Ö6, Y2, Y5, Y9, Y14	3	4
	Karşılığı var ama uygulama da yok	Ö7, Ö8, Ö26, Ö30, Y3, Y7, Y20, Y21, Y27	4	5
	Akademik başarı öncelikli	Ö13, Ö20, Ö19, Y8, Y12, Y19, Y21	3	4
	Bencilik hakim	Ö14, Ö28, Y4, Y6	2	2
	Meslek sahibi olmak amaçlanmakta	Ö22, Y23, Y25	1	2
	Karşılığı yok	Y1, Y8, Y12, Y17, Y25, Y29		6
Olumlu	Çoklu zeka kuramı mevcut	Ö11	1	
	İleriye dönük çıkarım yapan bireyler amaçlanmakta	Ö11, Ö12, Ö14, Ö21	4	
	Sistem de bunu amaçlamakta	Ö12, Ö15, Ö16, Ö21, Ö23, Ö25, Ö27, Y10, Y11, Y15, Y18, Y22, Y24, Y26	7	7
	Gerçekleştirebilen öğretmenler var	Ö29, Y29	1	1
	İdeal insan, ideal eğitimci ile mümkün	Y13		1
Hayat boyu öğrenme ile karşılık bulur	Y30		1	

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların, Mevlana'nın eğitim amaçlarının günümüz eğitim sistemindeki karşılığına yönelik algıları, “Olumlu ve Olumsuz Bakış” olarak alt temalara ayrılmıştır. 7 yönetici ile 7 öğretmen sistem de bunu amaçlamakta, 2 yönetici ile 8 öğretmen sistem bütüncül ve ileriye dönük insan modelinden uzak, 5 yönetici ve 4 öğretmen karşılığı var ama uygulama da yok, 4'er yönetici ve 3'er öğretmen sistem yetersiz, akademik başarı öncelikli, 6 yönetici karşılığı yok, 2 yönetici ile 2 öğretmen bencillik hakim, 4 öğretmen İleriye dönük çıkarım yapan bireyler amaçlanmakta, 2 yönetici ve 1 öğretmen meslek sahibi olmak amaçlanmakta, 1 yönetici ile 1 öğretmen gerçekleştirebilen öğretmenler var, 1 öğretmen çoklu zeka kuramı mevcut, 1'er yönetici İdeal insan, ideal eğitmen ile mümkün ve Hayat boyu öğrenme ile karşılık bulur, olarak görüşlerini bildirmişlerdir.

Özetle, katılımcılar günümüz eğitimin amaçlarının, olgunluğa erişmiş, bütüncül ve ileriye dönük insan yetiştirmekten uzak olduğu konusunda görüş bildirmektedirler. Ancak az sayıda okul yöneticisi ve öğretmen de sistemimizin amaçlarının Mevlana'nın eğitim amaçları ile örtüştüğü görüşünde olduklarını bildirmişlerdir. Bu kategoride katılımcıların soruya verdikleri cevaplar şu şekildedir:

"Günümüzde eğitim ve öğretim birbirine karıştırılmıştır. Maneviyatı olmayan her şeyi maddede arayan insan tipinin ortaya çıkmış olması; ne ileriye dönük ne de bütüncül insan yetiştirmeye yönelik değildir.(Ö2)"

"Antik Yunandan bu yana tüm eğitimcilerin ana hedefi ideal insanı ve ahlaki yaratmaktır. Ancak, eğitim düzeyindeki bireylerin olumsuz örnekleri görmemesi için yetiştirenlerin rollerini iyi yapmaları gerekir.(Y13)"

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular özetlenmiş, benzer çalışmalarla karşılaştırılarak tartışılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda varılan sonuçlara dayalı olarak okul yönetici ve öğretmenlerine eğitim sisteminde karşılaştıkları problemlere çözüm olabilecek pratik ve daha sonra yapılacak benzer araştırmalara tavsiye niteliğinde önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

İnsanlar, yaratıldığı günden bu yana kendini eğitmenin çeşitli yollarını aramışlardır. Çünkü, insan eğitmeye muhtaç bir varlıktır. Türk Eğitim tarihine baktığımızda da medrese ve tekke döneminin tarihte uzun bir dönemi kapsadığını görürüz.

Medrese ve tekke dönemini çok iyi bilen, tanıyan, bütün hayatını yetişme ve insan yetiştirme çalışmaları ile geçiren, medreselerde yaptığı öğretim faaliyetleri ile İslam tasavvufunun zirvelerinden biri olan, insanlarımızın kolayca ulaşım faydalanabileceği, hayatı boyunca hep öğretmenlik ve öğrencilik faaliyetlerinde bulunan Mevlana'nın eğitimde insan yetiştirme ve disiplin anlayışına yönelik okul yöneticileri ve öğretmen görüşlerini tespit ederek günümüz eğitim sistemine ve okul yöneticisi ile öğretmenlerine ışık tutmak istedik.

Bu bağlamda, okul yöneticileri ve öğretmenlerin, Mevlana'nın eğitimde benliği kaybetmeden yöneticiye teslimiyetin, eğitimin merkezine öğretmenin yerleştirilmesinin, eğitimciler için sıraladığı vasıfların, eğitimde disiplinin

gerekliliğinin, eğitimin amaçlarının eğitim sistemimizdeki yerine yönelik algılarının neler olduğu sorularına cevap bulmaya çalıştık.

Mevlana'nın bireyin eğitimcisine teslim edilmesi gerektiğine ve benliğin kaybedilmemesi gerektiğine yönelik okul yönetici ve öğretmen görüşleri incelendiğinde, büyük çoğunluğunun neredeyse tamamına yakın katılımcının bireysel farklılıkların dikkate alınmadığı, akademik başarının önemsendiği, tek düze bireylerin yetiştirildiği, eğitimcinin rolünün değiştiği ve öğretmenlerin değersizleştirildiği yönünde görüş bildirirken az sayıda katılımcı sistemin bireysel farklılıkları önemsendiği ve sistemde var olduğu şeklinde görüş bildirmişlerdir. Yaptığımız çalışma, Usta (2010)'nın makalesinde Mevlana'nın eğitim anlayışında bireyin eğitimcisine teslim olması gerektiği yönündeki görüşü ve Ergün (1993)'ün çalışmasında, Mevlana'nın bireyin benliğini kaybetmeden eğitim alması gerektiği görüşü ile çelişmektedir. Bu da bize eğitim sistemimizin bireysel farklılıkları dikkate almadığını ve bunun eğitim sisteminde bir sorun haline geldiğini, okul yönetici ve öğretmenlerinde bu durumdan rahatsız olduklarını ve sistemi olumsuz eleştirdiklerini göstermektedir.

Mevlana'nın eğitimin merkezine öğretmeni yerleştirmesine yönelik okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde okul yönetici ve öğretmenlerinin yarısından fazlası sistemin öğrenci merkezli olduğu görüşündedirler. Okul yöneticileri ile öğretmen görüşleri paralellik göstermekle birlikte eğitimcinin etkisi ve sistemde merkezde yer alan unsurlar gibi az da olsa bir takım maddelerde farklılık göstermektedirler. Sonuç olarak okul yöneticileri de öğretmenlerde sistemde merkeze öğrenci alınmış olsa da işlemediği konusunda görüş bildirmektedirler. Bu bağlamda yapılan çalışma, Bayraklı (1989)'ın merkezde öğretmenin olması gerektiği yönünde vermiş olduğu bilgilerle çelişmektedir.

Okul yöneticileri ve öğretmenlerin, Mevlana'nın eğitimciler için sıraladığı vasıfların aradaki zaman farkına rağmen günümüzde de eğitimcilerde bulunması istenilen vasıflar olmasına yönelik görüşleri incelendiğinde, hem okul yöneticilerinin hem de öğretmenlerin tamamına yakınının Mevlana'nın tüm zamanlara hitap eden bir alim olduğu, aranan eğitimci niteliklerinin bütün eğitimciler için geçerli olduğu görüşünde hem fikir oldukları görülmektedir. Yalnız bir yönetici aranan bu niteliklere henüz ulaşamamış olduğunu belirtirken bir öğretmenin günümüzde bu

niteliklere sahip eğitimciler mevcut dediği görülmektedir. Bu bulgular, Özdemir (2011), Sargut (2010) ve Konur (2008)'un çalışmaları ile paralellik göstermektedir.

Mevlana'nın insanların eğitiminde disiplinin gerekliliği üzerindeki vurgularının günümüz eğitim sistemindeki karşılığına yönelik okul yöneticileri ve öğretmen görüşleri incelendiğinde, okul yöneticileri ve öğretmenler sistemde disiplinin olmadığı-olmadığı görüşündedirler. Ancak az sayıda yönetici sistemde disiplinin var olduğunu ve işlediğini bildirmekle beraber genel kanı sistemde disiplinin olması gerektiği fakat gerek öğrenciden gerekse sistemden kaynaklı bazı durumlardan dolayı disiplinin işlemediği yönündedir. Oysa yapmış olduğumuz literatür taramasında araştırmacıların Mevlana'nın disiplinin gerekliliği ve disiplin olmadan eğitimin tam manasıyla gerçekleşemeyeceği yönünde bulgulara ulaştıklarını görüyoruz. Çalışmamızın bulgularına göre az sayıda katılımcının disiplinin zorbalık ve yasakçılık olarak görüldüğü yönündeki görüşleri; Doğan (2014) ve Özdemir (2011)'in çalışmaları ile çelişmektedir.

Okul yöneticileri ve öğretmenlerin, Mevlana'nın eğitim amaçlarının, olgunluğa erişmiş, bütüncül ve ileriye dönük insan yetiştirmeyi hedeflemesinin günümüz eğitim sistemindeki karşılığına yönelik düşüncelerine bakıldığında günümüz eğitim amaçlarının, olgunluğa erişmiş, bütüncül ve ileriye dönük insan yetiştirmekten uzak olduğu konusunda görüş bildirmektedirler. Bu bağlamda elde edilen bulgular, Ergün (1993), Usta (1989) ve Erkek (2008)'in çalışmaları ile farklılık göstermektedir. Ancak az sayıda okul yöneticisi ve öğretmen, eğitim sistemimizin genel amaçlarının, Mevlana'nın eğitim amaçları ile örtüştüğü görüşünde oldukları görülmektedir.

Genel olarak bakıldığında okul yönetici ve öğretmenlerinin aynı düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Eğitim sistemimiz açısından olumlu düşünen okul yönetici ve öğretmenlerin olması, ulaşılmak istenen hedeflerin bireyi önemseydiği ve ön plana çıkardığını görmek eğitim sistemimiz için umut vericidir. Ancak, okul yönetici ve öğretmen görüşlerinden de anlaşılacağı gibi teorikte sisteme giren ama pratikte hayata geçirilemeyen maddeler de eğitim sistemimizde bir an önce çözülmesi gereken problemlerdir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler

Eğitim fakültelerinde verilmekte olan pedagojik formasyon derslerine kendi kültürümüzün yapısal dokusunu en iyi bilen, önemli düşünür ve eğitimcilerden biri olan Mevlana'nın eğitim felsefesinin ders olarak eklenmesi, öğretmen adaylarının pedagojik olarak daha donanımlı olması, bakış açılarının gelişmesi ve eğitim-öğretim döneminde karşılaştıkları istenmeyen davranışlar karşısında başvuracak yöntem ve modeller açısından büyük katkı sağlayacaktır.

Araştırma bulgularına göre, Mevlana'nın eğitim amaçlarının günümüzde de ulaşılması hedeflenen amaçlar olduğu görülmektedir. Bu bağlamda günümüz eğitim hedefleri belirlenirken; Mevlana'nın öğretileri üzerinden hareket etmek, hem öğretmenler, hem okul yöneticileri hem de öğrenciler için daha anlaşılır, ulaşılır ve yol gösterici olacaktır.

Mevlana'nın eğitim-öğretim üzerindeki çalışmalarına yönelik hizmet içi eğitimler verilebilir.

Mevlana Celaleddin'in eğitim hakkındaki görüşlerini, günümüz eğitim sisteminde duyulan ihtiyaçtan dolayı daha büyük bir ciddiyetle ele almalıyız. Kendi kültürümüzü yansıtan, insanı iyi tanıyan, XII. yüzyılda yaşamış önemli bir düşünür ve eğitimci olan Mevlana ve eserleri, tüm eğitim-öğretim çalışanları tarafından iyi okunup, anlaşılmalı ve uygulamaya konulmalıdır.

5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

Türk eğitim tarihinin iki temel kurumu olan medrese ve tekke hayatını çok iyi bilen, yaşadığı dönemin en önemli eğitimcisi olan ve çok sayıda eseri olan

Mevlana'nın her bir eserinin ayrı ayrı eğitsel yönü incelenip, eğitim ile ilgili söylemleri üzerinde nitel çalışmalar yapılabilir.

Yapılan çalışmada elde edilen bulgulara göre, eğitim sistemimizde disiplinin olmadığı ama gerekliliği yönünde hem okul yöneticileri hem de öğretmenler görüş bildirmişlerdir. Ancak, günümüzde disiplin kavramının, öğrenciyi eğitim sisteminden ve öğretmenden kopardığını görmekteyiz. Oysa, Mevlana disiplin ile öğrenciyi hem eğitmiş hem kendisine bağlamış hem de sevdirmiştir. Bu bağlamda Mevlana'nın bireyi disipline ederken izlediği yol üzerine bir çalışma yapılması eğitim sistemimiz açısından yararlı olacaktır.

Mevlana'nın eğitim hedefleri, kullandığı yöntem ve teknikler, kalıtım, yetenek ve yatkınlık üzerindeki görüşleri, eğitimle ilgi önerileri gibi konuları tek tek ele alınıp incelenebilir ve çalışılabilir.

Yapılan bu çalışma, gelecekte eğitim sistemimizin temelini oluşturacak olan öğretmen adaylarına da uygulanabilir. Ayrıca okul yöneticileri ve öğretmenlerle de ayrı ayrı bu konu üzerinde çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Albayrak, O. (2012). Eğitimin Felsefi Temelleri. *Eğitim Bilimine Giriş Ders Notları*. Rize. Wep:www.egitimbiliminegiris.files.wordpress.com/2012.
- Altın, F. T. (2010). *Mevlana'nın Eserlerinde Dostluk ve Samimiyet Değerlerinin İşlenişi ve Eğitim Açısından Tahlili*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Altıntaş, R. (2004). Mevlana'da İrade Hürriyeti. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Cilt:VIII/2. ss.1-15.
- Arslanoğlu, İ. (2000). Mevlana'nın Aşk ve İnsan Felsefesi. *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 16:101-114.
- Bayraklı, B. (1989). *Mevlana'nın Eğitim Anlayışı*. 4. Milli Mevlana Kongresi, (12-13 Aralık), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Celkan, H. (1985). Mevlana'nın Eğitimci Yönü. *1. Milli Mevlana Kongresi*, (3-5 Mayıs), Konya.
- Cevizci, A.(2012). *Felsefe*. (1. Baskı). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Mayıs
- Çelebi, C. (1989). Hz. Mevlana'da Düşünce ve Akıl. *4. Milli Mevlana Kongresi*, (12-13 Aralık), Konya.
- Çiçek, H. (2003). Kadim Üç Felsefe Problemi Bağlamında Mevlana'nın Mesnevi'sinde Metaforik Anlatım. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Sayı:1 ss.293-311.
- Dalkılıç, M. (2007). 'Teolojik Sorunların Ele Alınmasında İyi Niyetlilik İlkesi' Mevlana'nın Bazı Klasik Kelam Sorunlarına Yaklaşımı. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Sayı: 16.
- Demirci, M. (1989). Mesnevi'de Akıl-Aşk Karşılaştırması, *4. Milli Mevlana Kongresi*.(12-13 Aralık), Konya.
- Doğan, S. (2014). Mesnevi'de Eğitim Yöntemi ve Pedagojik Yaklaşımlar. *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi*: Eskişehir Valiliği www.bilgelerzirvesi.org/bildiri/pdf2/suleymandogan.pdf
- Durak, N. (2007). Mevlana'nın Ahlak Öğretisinde İyi ve Kötü Kavramları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı:6.
- Ergül, E. (2010). Hz. Mevlana'da İyi Yönetim İlkeleri. *Asistane Mevlevi Kültür Dergisi*.1(6).(Haziran). www.asitanedergisi.com
- Ergün, M. (1993). *İnsan ve Eğitimi Üzerine Bir Deneme:Mevlana'nın Eğitim Görüşleri*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Erişen, Y. (2007). Eğitimin Felsefi Temelleri. *Eğitim Bilimine Giriş*. (Bölüm: 4). PegemA Yayıncılık.
- Erkek, G. (2008). *Mevlana'nın Mesnevisi'nde İlköğretim Okulları İçin Seçilen Öykülerin Eğitsel Yönünün İncelenmesi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tez), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Este'lami, M. (2003). Rumi and Universality of his Message. *Islam and Christion-Muslim Relations*. Vol. 14, No.4.Octaber.
- Gölpınarlı, A. (1989). *Mevlana Celaleddin Rumi, Mesnevi ve Şerhi.Cilt:2*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hilmi. M. (1989). Mevlana Celaleddin er-Rumi. 4. *Milli Mevlana Kongresi*.(12-13 Aralık), Konya.
- Kanar, Y. (1992). *Mevlana Celaleddin Rumi, Eserlerinden Seçmeler*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Karakaş, F. (2010). Exploring Value Compasses of Leaders in Organizations: İntroduction Nine Spiritual Anchors. *Journal of Business Ethics*. 93:73-92
- Kaval, M. (2013). Yunus Emre ve Mevlana'nın Eserlerinde İnsan ve Tekamülü. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6/2, 101-122.
- Kaygısız, İ. (1997). Eğitim Felsefesi ve Türk Eğitim Siteminin Felsefi Temelleri. *Eğitim. Cilt(5)*. Wep: www.felsefe.kku.edu.tr.
- Keklik, N. (2009). *Mevlana'da Metafor Yoluyla Felsefe*. Wep: akademik.semazen.net/article_detail.php?id=501
- Kolaç, E. (2010). Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Felsefesiyle Türkçe Derslerinde Değerler ve Hoşgörü Eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*.
- Konur, H. (2010). Mesnevi'de Mürid- Mürşit İlişkisi. *Asistane Mevlevi Kültür Dergisi.1(9)*.(Eylül). www.asitanedergisi.com
- Lin, Yu T.(2010). Kong Zi De Zhi Hui (Konfuçyüs Bilgeliği), Qunyan Chubanshe, Beijing
- Lun Y.(1999).(Konuşmalar), Confucius Publishing Co. Ltd., Canada
- Miles, Matthew. B. ve Huberman, A. Micheal. (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Deta Analysis*. ThousandOak, California: Sage Publications.
- Moshiri, A. (2014). Beyond Dogma: Rumi's Teachings on Frenship With God and Early Sufi Teories. *Iranian Studies*. 47:4. ss. 658-662.
- Örücü, D. ve Şimşek, H. (2011). Akademisyenlerin Gözünden Türkiye'de Eğitim Yönetiminin Akademik Durumu: Nitel Analiz. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi.17:2*. ss.167-197.
- Özdemir, Ş. (2011). Mevlana'nın Eğitimci Kişiliği. *İlahiyat Fakültesi Dergisi. 16:1*. ss. 1-13.
- Özer, N. (2011). *Eğitimin Felsefi Temelleri*. İnönü Üniversitesi. Wep: www.iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/442/file/ebgbolum3.pdf.
- Sargut, C. (2010). Hz. Mevlana ve Eğitim. *Asistane Mevlevi Kültür Dergisi.1(9)*.(Eylül). www.asitanedergisi.com
- Sönmez, V. (2012). *Eğitim Felsefesi*. Anı Yayıncılık, (11.Baskı): Ankara.
- Şafak, Y.(2005). *Hz. Mevlana'nın Eserleri*. Konya: Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

- Şafak, Y. ve Şimşekler N. (2005). *Konularına Göre Mesnevi'den Özdeyişler*. Konya: Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Şimşekler, N. (2002). Güncel Bir Yorumla Mevlana'ya Göre Yöneticiler (Siyasetçiler) Halk ve Adalet. *Ticaret Odası Yeni İpek Yolu Dergisi, Konya IV Özel Sayı*. <http://akademik.semazen.net>.
- Tanyıldızı, N. (2011). Türk Kültürünün Gençlere Tanıtımında Medyanın Rolü: Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre Üzerine Bir Araştırma. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*.
- Tekin, G. (2012). Mevlana'nın Eğitim Görüşleri ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Alanına Etkisi. *Eğitim Dergisi, Cilt(33), Ocak*. Wep: www.egitirim.gen.tr.
- Usta, M. (1989). Mevlana'nın Eğitimde Metot, Program ve Gayeler. 4. *Milli Mevlana Kongresi*.(12-13 Aralık).
- Usta, M. (1995). *Divan-ı Kebir'de Mevlana'nın Eğitim Görüşü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Usta, M. (2010). Eğitim Anlayışı ve Mevlana. *Asistane Mevlevi Kültür Dergisi.1(9)*.(Eylül). www.asitanedergisi.com
- Yakıt, İ. (1986). Türk İslam Düşünürü Mevlana'ya Göre 'İdeal İnsan' Tasavvuru. 1. *Milli Mevlana Kongresi*. Konya.
- Yeniterzi, E. (1995). Mevlana'nın Eserlerinde İnsan Terbiyesi. 7. *Milli Mevlana Sempozyumu*. Selçuk Üniversitesi. Konya.
- Yıldırım, S. (2007). *Kur'an-ı Hakim ve Açıklamalı Meali*. İstanbul: Define Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Soyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, (9. Baskı): Ankara.
- Yılmaz, K. (2005). Eğitimde Gönül Faktörü Mevlana Örneği. *Tasavvuf Dergisi (14)*. Ankara. Wep: www.tasavvufdergisi.net.

EKLER

EK 1: Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Merhaba. Ben Münire Devecioğlu. Zirve Üniversitesi EYTPE tezli yüksek lisans öğrencisiyim. *Mevlana'nın Eğitimde İnsan Yetiştirme ve Disiplin Anlayışına Yönelik Bir Araştırma: Okul Yöneticileri ve Öğretmen Görüşleri* adlı bir araştırma yapmaktayım. Bu araştırma kapsamında izniniz olursa görüşlerinize başvurmak istiyorum. Verdiğiniz cevaplar sadece bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Bu yüzden lütfen soruları samimiyetle cevaplandırınız. Değerli katkılarınız için teşekkürler.

Sınıf Öğretmeni

Danışman

Münire Devecioğlu

Yrd. Doç. Tuba Yavaş

Zirve Üniversitesi EYTPE ABD

Yaş:

Cinsiyet:

Kurumdaki görev:

Kıdem:

Medeni durum:

Görüşme süresi:

Görüşme Soruları

1- Eğitim imkanından yararlanmak isteyen kişinin marangoza teslim edilmiş olan bir tahta gibi yetiştiricisine teslim olması gerektiğini söyleyen Mevlana, benliğin kaybedilmemesi gerektiği üzerinde durmaktadır. Sizce, günümüz eğitim anlayışında bu düşünce nerededir?

2- Mevlana, eğitimin merkezine öğretmeni yerleştirmiştir. Sizce, Mevlana'nın bu görüşünün günümüz eğitim sisteminde yeri var mıdır? (Varsa, Günümüz eğitim sistemi açısından nasıl değerlendirirsiniz?)

3- Mevlana, eğitimcinin vasıflarını sayarken; olgun, sabırlı, sevgi dolu, iradeli, anlayışlı, affedici, mesleki bilgiye hakim, yol gösterici gibi günümüzde de bulunmasını istediğimiz özellikleri sıralar. Aradaki zaman farkına rağmen aynı nitelikte eğitimciler istenmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

4- Şırayı bile, şarap oluncaya kadar küpe hapsederler derken, Mevlana insanların eğitiminde disiplinin gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bu ifadenin günümüzde karşılığı var mıdır? (Günümüz eğitim sistemi açısından nasıl değerlendirirsiniz?)

5- Mevlana'nın eğitim amaçları, olgunluğa erişmiş, bütüncül ve ileriye dönük insan yetiştirmeye yöneliktir. Bu ifadenin günümüzde karşılığı var mıdır? (Günümüz eğitim sistemi açısından nasıl değerlendirirsiniz?)

EK 2: Araştırma İzin Yazısı[§]

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34659092/605.01/5568386
Konu: Araştırma İzin Talebi

21/11/2014

ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

İlgi : 03/11/2014 tarihli ve 38196035-605.01/1344 sayılı yazınız.

Üniversitenizin Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Münire DEVECİOĞLU'nun "Mevlana'nın Eğitim Felsefesine Göre Yetiştirilmek İstenen İnsan Modeli:Okul Yöneticileri ve Öğretmen Görüşleri" konulu tez çalışmasına veri oluşturmak amacıyla, İlimiz Şahinbey ve Şehitkamil İlçelerindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan yönetici ve öğretmenlere anket uygulamak isteğinin uygun görüldüğüne ilişkin 20/11/2014 tarihli ve 605.01/5548339 sayılı Valilik Oluru ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Yusuf TÜFEKÇİ
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür V.

EKLER :

- 1- Valilik Oluru (1 Adet)
- 2- Değerlendirme Formu (1 Adet)

ZİRVE ÜNİVERSİTESİ	
GELEN EVRAK	
EVRAK TARİHİ	02.12.14
EVRAK NO	379
EK	2

Güvenli Elektronik İmza	
Asli ile Aynıdır	
21/11/2014	
İbrahim ÇELİK	
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ	
GELEN EVRAK	
EVRAK TARİHİ	02.12.14
EVRAK NO	4753
EK	2

Yeni Valilik Binası 3. Kat Büyükşehir/GAZİANTEP
Elektronik Ağ: www.gaziantep.meb.gov.tr
e-posta: gaziantepmem@meb.gov.tr

Md.Yrd. Y.TÜFEKÇ-Strateji Geliştirme Şef E. YILDIRIM
Tel: (0342) 231 10 58 -4330
Faks: (0342) 232 24 10

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 32a8-623f-372a-b1ca-a378 kodu ile teyit edilebilir.

[§] Araştırmanın pilot uygulaması için önerilen tez başlığı, pilot çalışmadan elde edilen veriler ve bulgulardan hareketle tez jürisinin önerileriyle de, "Mevlana'nın Eğitimde İnsan Yetiştirme ve Disiplin Anlayışına Yönelik Bir Araştırma: Okul Yöneticileri Ve Öğretmen Görüşleri" şeklinde değişikliğe uğramıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Münire DEVECİOĞLU 1983 yılında Gaziantep'te doğdu. 2002'de Gaziantep Anadolu Lisesi'nden, 2006 yılında da Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. 2 yıl özel kurumlarda çalıştıktan sonra MEB'e geçti. 5 yıldır MEB'te sınıf öğretmeni olarak çalışmakta.

